

Høgskulen på Vestlandet

Masteroppgave

MASA645

Predefinert informasjon

Startdato:	04-06-2021 09:00	Termin:	2021 VÅR
Sluttdato:	18-06-2021 14:00	Vurderingsform:	Norsk 6-trinns skala (A-F)
Eksamensform:	Masteroppgave		
Flowkode:	203 MASA645 1 MØ 2021 VÅR		
Intern sensor:	(Anonymisert)		

Deltaker

Kandidatnr.:	421
---------------------	-----

Informasjon fra deltaker

Antall ord *:	23965
----------------------	-------

Egenerklæring *: Ja

Jeg bekrefter at jeg har Ja registrert oppgavetittelen på norsk og engelsk i StudentWeb og vet at denne vil stå på vitnemålet mitt *:

Jeg godkjenner avtalen om publisering av masteroppgaven min *

Ja

Er masteroppgaven skrevet som del av et større forskningsprosjekt ved HVL? *

Nei

Er masteroppgaven skrevet ved bedrift/virksomhet i næringsliv eller offentlig sektor? *

Nei

Høgskulen
på Vestlandet

MASTEROPPGAVE

Mens vi venter på å gi hverandre en klem

En kvalitativ studie av unge vennegruppers håndtering av restriksjonene på fysisk nærhet under Covid-19 pandemien

While we`re waiting to give each other a hug

A qualitative study of young adult friendgroups' handling of the restrictions on physical closeness during the Covid-19 pandemic

Tonje Nesslin

Master i Samfunnsarbeid
Institutt for velferd og deltaking
Veileder Kjetil Grimstad Lundberg
18. juni 2021

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 12-1.

MENS VI VENTER PÅ Å GI HVERANDRE EN KLEM

En kvalitativ studie av unge vennegruppers håndtering av restriksjonene på
fysisk nærhet under Covid-19

Forord

Det har vært en svært interessant opplevelse og prosess å studere og skrive masteroppgave i perioden med Covid-19 pandemien. Det har vært utfordrende til tider, men som resten av Norge har man måtte tilpasse seg og gjøre det beste ut av situasjonen. Når jeg nå en gang befant meg i situasjonen med masterstudie midt under en pandemi, følte det som et opplagt valg for meg at tema skulle være innenfor dette. Det har vært spennende å forske på et tema som er så aktuelt som Covid-19, samtidig som det har til tider vært slitsomt at alt fokus har vært på Covid-19 restriksjoner, både privat og i masteroppgave sammenheng.

Jeg er takknemlig for at vennegrupper har stilt opp og snakket om vennskap og restriksjoner med meg. I en periode hvor man anbefales å begrense antall mennesker man treffer, settes det ekstra pris på at de tok seg tid og anledning til dette.

Jeg vil takke min veileder Kjetil Grimstad Lundberg. Mye takket være deg fikk jeg virkelig interessen for sosiologiske aspekter ved samfunnsarbeid, som inspirerte tema til masteroppgaven min. Din støtte og veiledning med dette prosjektet har vært en viktig forutsetning for dette arbeidet som nå utgjør masteroppgaven min.

Takk til HVL for arrangering av skriveseminar, dette har vært avgjørende for min motivasjon gjennom det siste halvåret, å ha disse samlingene å jobbe frem mot. Jeg vil også takke medstudenter for gode samtaler og tilbakemeldinger i skriveseminarene.

Til slutt, takk til familie og venner som har støttet meg når jeg har trengt det, og gitt meg verdifull atspredelse fra masteroppgaven når jeg har trengt det.

Bergen, juni 2021

Tonje Nesslin

PANDEMISK

Eg ville berre gje deg ein klem,

ikkje fordi forskning seier at
ein klem kan lindra dødsangst og
få hjernen til å produsera hormon for glede,
ikkje fordi ein klem dempar smerte,
skaper tryggleik, roar nervene,
styrker hjarta,

sjølv om det sikkert er sant.

Eg ville gje deg ein klem
berre fordi
eg kjenner deg,
fordi du er den du er,
for å dela at
vi er her saman,

sjølv om vi er aleine.

Ein gong,
det er ikkje så lenge sidan,
sa medisinske ekspertar at ein klem
aukar nivået av antistoff i kroppen
og reduserer risikoen for
infeksjonar.

Men det var før,
førcorona,
førpandemisk.

No øver vi oss i avstand,
øver oss på å gløyma
klemmane som vi ikkje kan gje,
klemmane som er utanfor
husstanden utanfor
smittevernreglane.

Vi pustar inn verda
gjennom flimrande skjermar,
eller munnbind.
Vi seglar omkring i kroppane våre
som om dei var planetar
i verdsrommet.

Kan vi finna ein annan
i pandemisk distanse,
eller nærleik?

Kan vi læra å møtast
og ta avskil
slik det skjer i Japan,
når dei stansar og
bøyer seg sakte
mot kvarandre
på to meters avstand,
og kroppane talar
sitt eige språk:
Eg ser deg.
Du ser meg.
Vi er her saman.

Eg prøver å etterlikna
desse vakre rørslene,
men det er ein dans
som er innøvd gjennom
mange hundre år.
Eg treng å øva.

Det å finna den rette
avstanden
er det viktigaste
i livet og
i kunsten,
skriv ein estisk poet.

Eg bøyer meg
mot deg,
klossete kanskje.
Eg vil berre seia
at eg ser deg,
at vi er her saman.

Mens vi ventar
på å gje kvarandre
ein klem.

Odveig Klyve, 2020

Sammendrag

Bakgrunn: Da Covid-19 pandemien spredte seg verden rundt i starten på 2020, førte dette med seg store innskrenkninger i menneskers hverdagsliv. Skoler, treningssentre og utesteder har periodevis vært stengt, og det har vært regler som begrenser hvor mange mennesker man kan ha besøk av (Helsedirektoratet, 2020). Reglene og restriksjonene har endret seg gjennom perioden med pandemi, men restriksjonene på fysisk nærhet og anbefalingen om å holde minst en meters avstand til andre mennesker har vært vedvarende.

Formål: Formålet med dette prosjektet er å undersøke hvordan vennegrupper har håndtert en hverdag preget av regler og restriksjoner på fysisk nærhet, hvor de ikke har hatt noen innvirkning på reglene som har vært gjeldene. De uformelle vennenettverkene er viktige sosiale grupper for unge voksne, som er med på å skape tilhørighet for den enkelte. Prosjektet søker etter kunnskap om hvordan de sosiale nettverkene har blitt påvirket av pandemien, hvordan vennegruppene håndterer restriksjonene på fysisk nærhet og hvilke implikasjoner det kan ha både for den enkelte og i et samfunnsperspektiv.

Problemstilling: Hvordan oppleves restriksjonene på fysisk nærhet (som følge av Covid-19) i vennegrupper bestående av unge voksne?

Metode: Gjennom kvalitative metode ble det gjennomført fokusgruppeintervju med fire vennegrupper i Bergen, bestående av unge voksne i alderen 20-27 år. Datamaterialet ble analysert med tematisk tekstanalyse, og temaer ble utarbeidet gjennom dette. Resultatene ble så diskutert i lys av symbolsk mikointeraksjonisme og fellesskapsbegrep.

Funn: Analysen viser at for de unge voksne vennegruppene har det vært en periode hvor interaksjoner har vært preget av regelstyrt atferd, uklare og bruddsituasjoner, behov for symboler i offentlige rom og vurderinger. Relasjoner til andre mennesker har vært preget av tillit til de nære vennene, men også svekkede nettverk, og viktigheten av enkelte ritualer har blitt tydeliggjort.

Nøkkelord: Covid-19, sosiale nettverk, fysisk nærhet, interaksjoner, fellesskap, relasjoner

Abstract

Background: When the Covid-19 pandemic spread worldwide in the beginning of 2020, this led to major restrictions in people's everyday lives. Schools, gyms and nightclubs have been periodically closed, and there have been rules that limit how many people can visit your home (Helsedirektoratet, 2020). The rules and restrictions have changed during the pandemic period, but the restrictions on physical closeness and the recommendation to keep at least one meter away from other people have been persistent.

Purpose: The purpose of this project is to study how groups of friends have handled an everyday life characterized by rules and restrictions on physical closeness, where they have not had any impact on the rules. The informal friend networks are important social groups for young adults, which help to create a sense of belonging for the individuals. The project seeks knowledge about how the social networks have been affected by the pandemic, how they handle the restrictions on physical closeness and what implications it may have, both for the individual and in a community perspective.

Issue of thesis: How are the restrictions on physical closeness (as a result of Covid-19) experienced in groups of friends consisting of young adults?

Method: Through qualitative method, focus group interviews were conducted with four groups of friends in Bergen, consisting of young adults between 20-27 years old. The data material was analyzed with thematic text analysis, and themes were prepared through this. The results were then discussed in the light of symbolic micro-interactionism and community concepts.

Findings: The analysis shows that for the young adult friend groups, it has been a period where interactions have been characterized by rule-governed behavior, ambiguity and breach situations, the need for symbols in public spaces and assessments. Relationships with other people have been characterized by trust between close friends, but also weakened networks and the importance of certain rituals have been clarified.

Keywords: Covid-19, social networks, physical closeness, interactions, community, relationships

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	4
Abstract.....	5
Kapittel 1 – En ny hverdag	8
1.1 Bakgrunn for valg av tema.....	8
Covid-19 pandemien og restriksjoner.....	8
Fysisk nærhet og intimitet	9
Fellesskap og sosiale nettverk	10
1.2 Relevans for Samfunnsarbeid	11
1.3 Tidligere forskning	12
1.3 Formål med prosjektet	13
1.4 Problemstilling og forskningsspørsmål	14
1.6 Oppbygning av oppgaven	15
Kapittel 2: Teoretisk forankring	16
2.1 Mikrointeraksjonisme	16
Jeg, meg, selvet og den generaliserte andre	17
Symbolsk interaksjonisme	18
Sosial interaksjon	19
Bakgrunnsforventninger og bruddeksperiment	20
2.2 Fellesskap	21
Fellesskap som samhørighet og identifikasjon	21
Fellesskap som interaksjon	22
Tillit i fellesskap.....	23
Makt i fellesskap	24
2.3 Emosjonell energi.....	26
Kapittel 3: Metode	29
3.1 Kvalitativ metode.....	29
3.2 Forskningsdesign: kvalitativt fokusgruppeintervju.....	30
3.3 Utvalg	31
Presentasjon av informantene.....	33
3.4 Innsamling av data	33
3.5 Analyse	35
3.6 Forskningsetiske betraktninger	36
3.7 Kunnskapsteoretiske betraktninger.....	38
Kapittel 4: Resultater	40
4.1 Fysisk nærhet og klemmer.....	40

Fysisk nærhet til venner	40
Klemming	43
4.2 «De andre» og interaksjoner	46
«De andre»	46
Sammenkomster.....	48
Interaksjoner i offentlige rom.....	49
Konsekvenstenkning	51
4.3 Vennskap under koronapandemien.....	52
Kapittel 5: En ny normalitet	55
5.1 Interaksjoner i en ny hverdag	55
Regler og restriksjoner	56
Brudd og uklare situasjoner	58
Behov for symboler	60
Konsekvenstankegang og vurderinger.....	60
5.2 Relasjoner i en ny hverdag	62
Viktigheten av ritualer	63
Tillit	66
Svekkede relasjoner	67
Kapittel 6: Hvor går veien videre?	70
Litteraturliste.....	73
Vedlegg	78
Vedlegg 1: NSD vurdering	78
Vedlegg 2: Informasjonsskriv og samtykkeerklæring	81
Vedlegg 3: Intervjuguide	84
Vedlegg 4: Spørreskjema	86
Vedlegg 5: «Takk for deltakelse» skriv til deltakerne	87
Vedlegg 6: Covid-19 tidslinje.....	88

Kapittel 1 – En ny hverdag

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Tema for denne oppgaven er erfaringene unge voksne vennegrupper har hatt med restriksjonene på fysisk nærhet under Covid-19 pandemien. Bakgrunnen for valg av tema er et ønske om mer kunnskap om hvordan det har opplevdes å leve med smittespredningsrestriksjonene som har vært inngripende i hverdagslivet til de fleste. De som er unge voksne i Norge i dag, har ikke vært i nærheten av å oppleve lignende globale situasjoner av dette omfanget tidligere. Det finnes ikke lignende situasjoner å sammenligne med, om hvordan det har opplevdes å gjennomgå en pandemi av denne størrelsen. For meg er det derfor en unik mulighet å undersøke hvordan de berørte opplever pandemien, midt i situasjonen.

Covid-19 pandemien og restriksjoner

I begynnelsen av 2020 spredte pandemien Covid-19 seg verden rundt. Covid-19 er en luftveisinfeksjon, forårsaket av viruset SARS-CoV-2. Smitte av sykdommen skjer hovedsakelig ved nær kontakt (under en meter) ved at man eksponeres for dråper fra luftveien som inneholder viruset (FHI, 2020a). I Norge er det per mai 2021 registrert over 113.000 smittede og over 750 registret døde (FHI, 2020b).

I mars 2020 innførte regjeringen de strengeste inngrepene og sterkeste restriksjonene for privatpersoner i Norge under fredstid for å hindre spredning av viruset. Barnehager og skoler, treningsentre, utesteder uten matservering, frisører og svømmehaller ble stengt, og det var ikke tillatt å gjennomføre arrangementer (Helsedirektoratet, 2020). I tillegg kom det restriksjoner på hvor mange mennesker som kunne samles i en gruppe, og anbefaling om å holde 1 meter avstand til hverandre. Man skulle ikke lenger håndhilse eller klemme. I juni 2020 ble det lettet på deler av tiltakene i Bergen, blant annet kunne utelivet, treningsentre og frisører åpnes opp. Men restriksjonene på fysisk nærhet og avstand til hverandre ble opprettholdt, og er per mai 2021, fortsatt gjeldene. På utestedene er det strenge regler for avstand og bordservering, de fleste matvarebutikker har klistremerker med «husk 1 meters avstand» på gulvet ved kassene, og håndsprit er tilgjengelig alle plasser man beveger seg

utenfor hjemmet. Man blir konstant påminnet restriksjonene og anbefalingene om å holde avstand. Til tross for at det i perioder har vært svært inngripende regler og restriksjoner, har den generelle oppslutningen til myndighetenes retningslinjer, restriksjoner og påbud på landsbasis i Norge vært god (FHI, 2021). Reglene og restriksjonene har variert rundt om i landet, avhengig av smittetallene lokalt. Videre i oppgaven tas det utgangspunkt i Bergen. Se vedlegg 6 for tidslinje over Covid-19 restriksjoner i Bergen.

Fysisk nærhet og intimitet

Fysisk nærhet til andre mennesker er positivt for helsen vår på mange måter. I huden vår er det mange sensorreseptorer som aktiveres av temperaturforskjeller og trykk eller berøring. Noen av reseptorene aktiveres spesielt av myke og kjærlige stryk på huden, i rolig tempo. Slike stryk vil aktivere en del av hjernen som er tilknyttet opplevelsen av velvære, samtidig som det aktiverer utskillelse av hormonet oksytocin som er med på å redusere følelsen av stress (Moberg, 2013, s. 36-43; Grewen et al., 2005). Fravær av nærhet og kontakt med et annet menneske kan påvirke både selvfølelse og helsen negativt. I et folkehelseperspektiv er ensomhet, lite sosial støtte og manglende opplevelse av mestring sentrale utfordringer. Ensomhet og mangel på sosial støtte påvirker menneskers mestringsressurser og medfører risiko for dårligere helse, og enslige mennesker uten ektefelle/kjæreste opplever oftere å ikke ha noen å regne med (Helsedirektoratet, 2014, s. 43-48).

Intimitet er kulturelt kodet, og intimitet kan representere uttrykk for kjærlighet eller ekthet. For de fleste er intimitet tett forbundet med å være fysisk nær et annet menneske. Det vises for eksempel i språket, hvor det å være «tett på» eller «nær» et annet menneske brukes til å beskrive opplevd intimitet (Birkelund et al., 2015). Hvordan man forholder seg til egen og andres fysiske kropp, samt ubevisste kroppslige posisjoner, kan kobles til opplevelsen av intimitet i et møte (Birkelund et al., 2015). Fysisk nærhet mellom personer kan tolkes som en latent kommunikasjon av bevisste og ubevisste opplevelser av intimitet, og den fysiske avstanden mellom mennesker er derfor ikke tilfeldig. I Hall's teori om proxemics beskriver han hvordan hver person har ulike intimitetssoner omkring seg, hvor personen selv på ulike vis bestemmer hvem som får lov å oppholde seg i disse (Hall 1966, henvist i Birkelund et al., 2015). Når andre mennesker fysisk kommer nærmere, øker intimiteten i møtet (Birkelund et al., 2015). Videre skriver de at venner har mindre fysisk plass mellom seg enn fremmede og

bekjente (Hayduk, 1983 i Birkelund et al., 2015), og at dette både kan tolkes som uttrykk for at de er trygge på hverandre, men også at de bruker den fysiske nærheten til å signalisere en delt intimitet i relasjonen. Fysisk kontakt og fysisk nærhet kan formidle følelser som ikke nødvendigvis kan formidles med ren verbal kommunikasjon.

Tidligere har intimitet vært noe man primært har fått i familien eller i parforhold. Det har vært grenser mellom ulike former for fellesskap, hvor noen tilegnes mer verdi enn andre, og parforhold har vært ansett som mer verdifullt enn vennskap når det kommer til intimitet. Fra 1970 tallet og utover har menneskers behov for og organisering av intimitet kommet til uttrykk på nye måter gjennom for eksempel oppvurdering av vennskap som locus for betydningsfulle intime relasjoner (Andersen, 2011).

Fellesskap og sosiale nettverk

Livene våre leves ikke alene eller i bobler, det leves i samhandling med andre. Hvem vi føler at våre «selv» er, er ikke en medfødt egenskap, men en egenskap vi har tilegnet oss i samspill med andre mennesker over tid. Hvordan vi oppfører oss og oppfatter oss selv på er også avhengig av andre mennesker i våre nettverk; hvilke forventninger de har til oss, enten det er formelle eller uformelle forventninger. Erfaringer vi har gjort oss tidligere vil være med å påvirke situasjoner vi går inn i og hvordan man møter andre mennesker (Bauman & May, 2004, s. 28-32). Klassifisering av mennesker skjer hele tiden, og man bruker stereotyper og tidligere erfaringer man har til å vurdere situasjoner eller mennesker (Goffman, 1992/1959, s. 24-27). Samtidig som man bruker erfaringer til å gjøre vurderinger, forventer man også samsvar mellom den ytre fremtoningen en person har, og personens manerer og handlinger (Goffman, 1992/1959, s. 27-33). Fellesskap er en sosial realitet, og de aller fleste mennesker har en følelse av å være en del av et spesifikt fellesskap (Tjora, 2018, s. 9). I fellesskap som i en vennegruppe, vil det være mange uskrevne regler for hvordan man forholde seg til hverandre. Å klemme når man møtes vil kunne være et symbol på at man har tilhørighet i gruppen.

Sterke nettverk og sosial støtte er viktig for helsen, og for å føle tilhørighet.

Helsedirektoratet (2014, s. 43-48) konstaterer at å føle tilhørighet er en viktig komponent i arbeidet med psykisk helse og trivsel i befolkningen. Fravær av nærkontakt kan påvirke

humør samt opplevelse av tilknytning, ensomhet, tomhetsfølelse og tilhørighet. Ensomhet og mangel på sosial støtte forringer livskvaliteten og påvirker menneskers mestringsressurser (Helsedirektoratet, 2014, s. 43-48). Vennskap kan defineres som «noen som står deg nær og som du kan snakke fortrolig med» (Barstad, 2004, avsnitt 3) og er et fellesskap som kan oppstå mellom mennesker som samhandler med hverandre over tid. Vi lever i en tid hvor vennskap er viktige, og for mange er det viktigere enn familie. Andelen mennesker som ikke har en fortrolig venn utenfor familien har sunket siden 80-tallet. Denne endringen kan sees i sammenheng med at man i dag lever i en mer «vennskapsorientert» kultur sammenlignet med tidligere (Barstad, 2009).

I dagens samfunn vil betegnelsen «ung voksen» være gjeldene fra tenårene opp til trettiårsalderen, og i denne livsfasen vil vennenettverk være særs viktige. For mange er dette formative år, og en periode i livet hvor hverdagen er strukturert på en helt annen måte enn senere i livet (Frønes & Brusdal, 2000, s. 49-52). De bor gjerne ikke i samme by som familien man kommer fra, og har ikke ennå stiftet egen familie. Det er en livsfase som ofte preges av nye vennskap og hvor nettverkene er uformelle og under utvikling.

1.2 Relevans for samfunnsarbeid

Samfunnsarbeid handler om mobilisering av krefter og sosial deltakelse for å få til endringer både på individ-, gruppe- og samfunnsnivå, og individet som en del av kollektivet er i fokus. Styrking av handlingskompetanse og opparbeiding av tro på at endring er mulig er essensielt (Hutchinson, 2010, s. 13-23). Sosiale nettverk er med på å skape følelse av tilhørighet for den enkelte, samtidig som å føle tilhørighet er viktig for den psykiske helsen og trivselen i befolkningen. Fravær av nærkontakt kan påvirke humøret samt opplevelse av tilknytning, ensomhet, tomhetsfølelse og tilhørighet. Ensomhet og mangel på sosial støtte forringer livskvaliteten og påvirker menneskers mestringsressurser (Helsedirektoratet, 2014, s. 43-48).

Bakgrunnen min er fra folkehelsearbeid, og jeg er opptatt av hvordan den sosiale dimensjonen av livene våre kan påvirke både fysisk og psykisk helse. Å bekjempe ensomhet er et fokus for folkehelsearbeidet i Norge, og styrking av sosiale fellesskap vil være viktig i dette arbeidet (Meld. St. 19 (2018-2019), s. 41-43). Ensomhet og mangel på sosial støtte er folkehelseutfordringer som Covid-19 pandemien potensielt kan forsterke. Jeg mener at

pandemien og restriksjonene på fysisk nærhet utfordrer grunnleggende verdier og potensialer i samfunnsarbeid, ettersom befolkningen ble fortalt hvilke regler og restriksjoner de må forholde seg til, med liten mulighet for påvirkning.

Ved å undersøke hvordan vennegrupper bestående av unge voksne mennesker har håndtert en hverdag preget av regler og restriksjoner på fysisk nærhet, kan man få et innblikk i hvordan disse uformelle nettverkene har blitt påvirket av pandemien. De uformelle vennenettverkene er viktige sosiale grupper for unge voksne, og som sådan vil være viktig å opprettholde og styrke i et samfunnsarbeids perspektiv. Det er i grupper med mennesker i samme situasjon som en selv, man kan identifisere hvilke strukturelle hindringer man har, og opparbeide handlekraft til å påvirke disse (Hutchinson, 2010, s. 25-30).

1.3 Tidligere forskning

Pandemien Covid-19 er noe de fleste i vår levetid ikke har vært i nærheten av å oppleve. Det er lite å sammenligne med i moderne tid, ettersom forrige sammenlignbare influensapandemi var spanskesyken i 1918-1920 (Andreassen, 2021). Det er pågående studier om hvordan pandemien påvirker oss og helsen vår, spesielt med fokus på den mentale helsen, men det vil ta tid før større studier publiseres. Det har blitt publisert mindre artikler og studier, blant annet undersøker Imber-Black (2020) dagligritualer, familietradisjoner, feiringer og livssyklusritualer i artikkelen «Rituals in the time of COVID-19: Imagination, Responsiveness, and the Human Spirit». Imber-Black konkluderer med at ritualer ble bøydd og tilpasset under pandemien, men ikke brutt. Nye ritualer ble laget som fanget det nåværende øyeblikket. Videre mener han at mange av de nye ritualene vil svinne hen når pandemien er over, og huskes som kreative oppdagelser som viser vårt behov for menneskelige samhandlingsritualer (Imber-Black, 2020).

I artikkelen «Interaction rituals and 'social distancing': New haptic trajectories and touching from a distance in the time of COVID-19» tar forfatterne for seg hvor viktig den fysiske og taktile dimensjonen av samhandlingsritualer er for opprettholdelsen av sosiale relasjoner. Og de undersøker nye, taktile handlinger for å oppnå suksessfulle samhandlingsritualer i en tid med Covid-19 restriksjoner (Katila et al., 2020). Studien har brukt både egne observasjoner av distanserte ansikt til ansikt samhandlinger, samt undersøkt kroppsspråket

til politikere gjennom video. Studien viser at politikerne tilpasser hele kroppen i samtale, gester og latter. Ikke bare for å hilse, men også som et middel for en potensielt ukomfortabel situasjon av å ikke få hilsningen riktig, med tanke på de gjeldende restriksjonene om å holde avstand (Katila et al., 2020).

Begge artiklene må sees i lys av å ha blitt utgitt i juni/juli 2020, 5-6 måneder inn i pandemien, og sier derfor kun noe om hvordan samhandling og ritualer ble gjort da. De samme studiene kunne fått endret resultat ved lengre studier, eller studier gjennomført nå, etter, i skrivende stund, 16 måneder med restriksjoner.

Mange studier innen sosiologi tar sosiale interaksjoner som utgangspunkt for studier av samhandling mellom mennesker. For eksempel tar Skjælaaen (2017) i bruk interaksjonistiske perspektiver for å undersøke hvordan fellesskap oppstår i praksis i studien «Alene sammen. Om former for fellesskap rundt morgenpilsen». Dette er en studie som handler om puben som sosialt samlingssted, hva som kjennetegner fellesskapene som etableres på pubene om morgenen og hvordan de kan forstås. På samme måte kan interaksjonismen være en relevant teoriretning for å forstå hvordan fellesskap (og vennskap) endres under en pandemi, da restriksjonene på fysisk nærhet tvinger frem en endret hverdag og en endret måte å forholde seg til hverandre på.

1.3 Formål med prosjektet

Formålet med dette prosjektet er å undersøke hvordan vennegrupper bestående av unge voksne i Bergen har opplevd restriksjonene på fysisk nærhet som følge av Covid-19, hvordan de som gruppe har forholdt seg til restriksjonene og hvordan det har påvirket dem, deres vennskap og opplevelse av fellesskap. I et samfunnsperspektiv er det interessant å vite hvordan det har opplevdes for de berørte, og hvordan de håndterer det. Det kan gi et verdifullt innblikk i hvordan hverdagsliv leves under en pandemi, og gi oss kunnskap om hvordan unge vennegrupper håndterer å leve med restriksjonene. Det er ønskelig å undersøke om restriksjonene på fysisk nærhet har påvirket de sosiale relasjonene og uformelle nettverkene, og i så fall hvordan de har blitt påvirket. Å studere hverdagsliv kan virke trivielt, men krever oppmerksomhet for det tilsynelatende uviktige, og studier av hverdagen vil være verdifullt da det bringer frem hvordan levende liv blir skapt (Black, 2015).

I konteksten av pandemien, vil de unge voksne vennegruppene ha skapt en ny hverdag, og ønsket med studien er å undersøke hvordan denne har blitt utformet og hvilke implikasjoner dette kan ha for de uformelle nettverkene på et individnivå, samt for samfunnsarbeid på et overordnet nivå.

Kunnskapen fra studien vil gi innsikt i hvordan denne endrede hverdagen oppleves, og gi implikasjoner om hva som vil være viktig å fokusere på som samfunn når pandemien en dag er over.

1.4 Problemstilling og forskningsspørsmål

Siden mars 2020 har befolkningen i Norge blitt anbefalt å ikke ha nærkontakt med andre, ikke håndhilse og ikke klemme. Vi har i perioder kunnet leve tilnærmet som normalt, og treffe venner og være sosiale, men må likevel holde avstand til hverandre. Hvordan oppleves denne distansen til andre mennesker? Er det sosiale konsekvenser av denne distansen? Føler man mindre nærhet til venner, når man ikke kan klemme og må holde fysisk avstand? Og hvordan har man håndtert restriksjonene, både fysisk og mentalt? Hvilke mestringsmekanismer og/eller strategier har man tatt i bruk for å håndtere situasjonen?

På bakgrunn av dette, er følgende problemstilling og forskningsspørsmål formulert:

Hvordan oppleves restriksjonene på fysisk nærhet (som følge av Covid-19) i vennegrupper bestående av unge voksne?

- Hvordan forholder de seg som gruppe til restriksjonene på fysisk nærhet?
- Hvordan har restriksjonene på fysisk nærhet påvirket deres opplevelse av vennskap og fellesskap?
- Hvilke praksiser og strategier har de anvendt for å håndtere en hverdag med restriksjoner på fysisk nærhet?

1.6 Oppbygning av oppgaven

I kapittel 1 har jeg redegjort for valg av tema, relevans for samfunnsarbeid, tidligere forskning, samt formål med prosjektet og problemstilling. I kapittel 2 presenterer jeg det teoretiske rammeverket for oppgaven; mikorinteraksjonisme, fellesskap og emosjonell energi. Kapittel 3 tar for seg den kvalitative forskningsmetoden som ble benyttet i dette prosjektet, og gjør rede for trinnene i datainnsamling- og analyseprosessen. I kapittel 4 presenteres et deskriptivt resultat av fokusgruppeintervjuene. Resultatene er systematisert under temaene (1) fysisk nærhet og klemmer, (2) «de andre» og interaksjoner og (3) vennskap under koronapandemien. Kapittel 5 er viet drøfting av resultatene i forhold til teoretisk referanseramme, og hvordan interaksjoner og relasjoner har endret seg som følge av restriksjonene på fysisk nærhet. Kapittel 6 inneholder avsluttende refleksjoner over resultatenes implikasjoner, videre forskning og betydning for samfunnsarbeid.

Kapittel 2: Teoretisk forankring

Å studere hvordan unge voksne vennegrupper har opplevd restriksjonene på fysisk nærhet, er å studere hvordan de har konstruert en ny hverdag med endrede premisser. Dette fordrer teoretiske perspektiver som synliggjør hvordan levde liv leves og hvordan hverdagsliv konstrueres. Den teoretiske forankringen benyttes for å kunne forstå og forklare de undersøkte fenomenene.

I første delkapittel presenteres teorien om *mikrointeraksjonisme*, som gir et rammeverk for å forstå ansikt-til-ansikt samhandling, og hvordan mennesker på en kompetent måte skaper en meningsfull sosial verden (Aakvaag, 2008, s. 63-66). Mikrointeraksjonisme og begrepene som presenteres innenfor dette bidrar til å kunne forstå hvorfor de endrede premissene for hverdagsliv påvirker sosial samhandling.

Samfunnsarbeid handler om kollektiv, sosial deltakelse (Hutchinson, 2010, s. 25-30) og i andre delkapittel beskrives *felleskap* som begrep. Dette vil være relevant for denne studiens kontekst, ettersom fellesskap som begrep henger tett sammen med interaksjoner, da det er i fellesskap interaksjonsordener skapes og videreføres. Samtidig vil fellesskap som ulike begrep bidra til forståelse av samhandling i et gruppeperspektiv.

I det siste delkapittelet vil begrepene *kjeder av interaksjonsritualer* og *emosjonell energi* presenteres, som gir et rammeverk for å forstå og forklare hva som skjer i interaksjonssituasjoner når mennesker møtes fysisk, og hvordan det emosjonelt kan påvirke både den enkelte og grupper av mennesker.

2.1 Mikrointeraksjonisme

Mikrointeraksjonisme som sosiologisk retning setter aktøren i fokus og bidrar med teoretiske redskaper som gjør det mulig å beskrive hvordan kreative og aktive aktører i fellesskap skaper en meningsfull sosial verden, gjennom ansikt-til-ansikt samhandling. I et samfunnsarbeidsperspektiv vil det gi mening å ta utgangspunkt i en sosiologisk retning hvor man legger til grunn at mennesker er velgende og reflekterende individer, som fortolker verden og handler ut ifra det. Mikrointeraksjonisme kjennetegnes av at aktøren er i fokus, og

som på en kompetent og fri måte er engasjert i å produsere sosial orden nedenfra og opp. Samtidig kjennetegnes mikrointeraksjonismen av ansikt-til-ansikt interaksjoner. Dette er selve stoffet alt sosialt liv er bygget opp av og måten aktørene konstruerer og opprettholder en meningsfull og ordnet sosial verden. Det argumenteres for at mennesker alltid håndterer de situasjoner de befinner seg i på en kompetent, symbolsk-fortolkende måte (Aakvaag, 2008, s. 63-64).

Mikrointeraksjonisme deles i to hovedretninger, symbolsk interaksjonisme og fenomenologisk sosiologi, hvor jeg videre i oppgaven tar utgangspunkt i symbolsk interaksjonisme. Teorien om symbolsk mikrointeraksjonisme bygger på pilarene til filosofen George Herbert Mead, som Herbert Blumer kodifiserte for bruk innen sosiologien. Videre konkretiserte Erving Goffman symbolsk mikrointeraksjonisme gjennom sine analyser av det sosiale hverdagslivet (Aakvaag, 2008, s. 65-72). Deler av deres bidrag til mikrointeraksjonisme og begreper vil videre presenteres, med vekt på det som synes relevant for å kunne utforske problemstillingen. Fenomenologisk sosiologi vil ikke vektlegges i denne oppgaven, likevel vil Harold Garfinkels teori om bakgrunnsforventninger og bruddeksperimenter være særs relevant for oppgavens kontekst med endrede premisser for hverdagsliv, og vil derfor inkluderes og presenteres i dette delkapittelet.

[Jeg, meg, selvet og den generaliserte andre](#)

Filosofen George Herbert Mead har hatt betydelig innflytelse på samfunnsvitenskapene, gjennom sin sosialpsykologi, hvor han var opptatt av hvordan sosiale miljøer påvirker individer. Ifølge Mead må mennesker forstås innenfor større sammenhenger, hvor den sosiale gruppen og det sosiale fellesskap som individet er en del av, er viktig. Hans begrep om *jeg, meg, selvet* og den *generaliserte andre* legger vekt på hvordan «selvet» dannes ved at man lærer å se seg selv med andres øyne. Gjennom dialog og samhandling med andre lærer man å se seg selv utenfra og kan da utvikle en selvforståelse (Repstad, 2007, s 111-114). Mead skilte mellom «jeg» som er en tenkende, aktiv aktør i samfunnet, og «meg», som er hvordan vi tror andre oppfatter oss. Den generaliserte andre er de forventningene vi antar at andre personer har til oss: en forventning vi tillegger andre, og som legger føringer for hvordan vi oppfatter oss selv og det vi gjør. Man utvikler sin sosiale identitet og selvoppfattelse i møte med «andre», som i stor grad skjer gjennom kommunikasjon og

interaksjon, hvor man koordinerer og tilpasser sine handlinger til andres (Mik-Mayer & Villadsen, 2007, s. 46-47).

Symbolsk interaksjonisme

Symbolsk interaksjonisme setter fokus på hvordan mennesker som kompetente aktører skaper en meningsfull sosial verden gjennom språklig formidlet samhandling (Aakvaag, 2008, s. 65-66). Sosiologen Herbert Blumer (henvist i Aakvaag, 2008, s. 66-71) bygger mye av sin teori på Meads sosialpsykologi og ser på mennesker som å ha utviklet et meningsfullt og refleksivt forhold til tilværelsen. Mennesker har selvbevissthet, og gjennom språklig samhandling med andre «oppdager» man seg selv. Dette synet på selvet som refleksivt, gjør at menneskelig handling sees på som meningsfull adferd, hvor det først defineres hva slags situasjon man befinner seg i og gir situasjonen mening, og deretter handler på bakgrunn av denne definisjonen (Aakvaag, 2008, s. 66-71). Ved å se på mennesket som refleksivt, og hvor mennesket fritt velger hvordan det vil respondere på ytre påvirkning, står man i motsetning til behaviorismens ønsker om å forklare all observerbar menneskelig adferd som en lovstyrt kausal respons på ytre stimuli (Aakvaag, 2008, s. 66-71). Synet Blumer har på selvet og handlingens refleksivitet får konsekvenser videre for hvordan han ser på samhandling mellom ulike aktører, hvor han fremhever språkets koordineringsegenskaper. Gjennom samtale hvor mennesker utveksler konstateringer, formulering av forventninger, spørsmål og så videre, kan man komme frem til en felles situasjonsdefinisjon. Da kan man koordinere videre samhandling og skape sosial orden. Handlingsforventinger og normer gir sosial samhandling en viss forutsigbarhet, og sosiale mønstre oppstår etter hvert som mennesker regelmessig og rutinemessig inngår i standardiserte typer av samhandling (Aakvaag, 2008, s. 66-71).

Videre sees sosiale strukturer på noe som alltid dannes «nedenfra» og er et produkt av ansikt-til-ansikt interaksjon. Sosiale strukturer sees på som en ytre ramme rundt samhandlingssituasjoner, en ramme som mennesker forholder seg refleksivt til og som kan endres av mennesker (Aakvaag, 2008, s. 66-71). Blumers syn på menneskers valgfrihet og refleksivitet resonnerer med premissene for samfunnsarbeid, hvor det i bunn ligger en sterk tro på menneskers evne til å kunne skape endring og forbedre egen situasjon (Henriksbø & Sudmann, 2011).

Sosial interaksjon

Den canadiske sosiologen Erving Goffman har hatt en nøkkelrolle i videreføringen av den empiriske viktigheten av symbolsk interaksjonisme. Han var opptatt av å avdekke mikromekanismene bak menneskers refleksive konstruksjon av sosial orden, og var spesielt interessert i det sosiale hverdagslivet (Aakvaag, 2008, s. 71-76). For Goffman var *interaksjonssordenen* viktig, som dannes hver gang det forekommer ansikt-til-ansikt interaksjoner. Han ønsket å sette begrep på alle de regler, prosedyrer, metoder og strategier mennesker tar i bruk når de i fellesskap konstruerer meningsfulle sosiale situasjoner (Goffman, 1959/1992, s. 20-23). For Goffman (1963, s. 35-36) handler sosialt liv om selvets ukrenkelighet, og at man da i interaksjonssordenen forsøker å fremstå som en respektabel person, samtidig som man anstrenger seg for å respektere interaksjonspartneren. Samtidig vil det som er akseptabel oppførsel variere med tid, sted og rom, og mennesker vil prøve å passe inn ved å oppføre seg korrekt i den gitte situasjonen.

At man anstrenger seg for å fremstå på en bestemt måte, kommer til uttrykk ved det Goffman (1959/1992, s. 190-192, 1963, s. 33-35, 59-61) kaller *høflig uoppmerksomhet* og *reparasjonsarbeid*. Er man i fysisk nærhet til mennesker man ikke kjenner, blir ofte høflig uoppmerksomhet taktikken som brukes, ved at man med et kort blick eller nikk anerkjenner at man har sett vedkommende før man lar vedkommende være i fred uten ytterligere oppmerksomhet. Reparasjonsarbeid kommer til syne når man gjør noe som bryter med situasjonsdefinisjonens krav til respektabel oppførsel. Reparasjonsarbeid handler om å sette inn tiltak umiddelbart for å rette opp igjen inntrykket. Dette kan komme til uttrykk ved å for eksempel utbryte «ops!» om man snubler på gaten, for å signalisere at man ikke normalt sett er en person som snubler eller på andre måter oppfører seg upassende.

Goffman (1959/1992) mener at sosiale situasjoner kan analyseres med begreper fra teateret der mennesker «opptrer» og «spiller en rolle» for hverandre på en «scene», hvor målet for den enkelte er å avgi et bestemt inntrykk til omgivelsene og «publikum». I forbindelse med dette skiller han mellom *frontstage* og *backstage*, hvor frontstage er scenen hvor forestillingen foregår, der den enkelte aktivt prøver å fremstille seg selv på en bestemt måte gjennom kroppsholdning, ansiktsuttrykk, toneleie, klær, bruk av blikket mm. Backstage er stedet hvor forestillingen forberedes, og er som oftest adskilt fra frontstage i både tid og

rom. Slik Goffman ser det, spiller vi roller i alle sosiale situasjoner, der vi bruker rollene til å fremkalle et bestemt inntrykk av oss selv. Goffman (1959/1992) bruker begrepet *rolledistanse*, da han mener at man har en kritisk-refleksiv avstand til rollen man spiller.

Bakgrunnsforventninger og bruddeksperiment

Ved å gi alminnelige hverdagsaktiviteter den samme oppmerksomheten som vanligvis gis til ekstraordinære hendelser, søkte den amerikanske sosiologen og etnometodologen Harold Garfinkel (1984/1967) å lære om dem som viktige fenomener i seg selv. Garfinkel (1984/1967, s. 36) hevdet at mennesker bruker *bakgrunnsforventninger* til å både tolke og bestemme hvordan man oppfører seg i sosiale situasjoner. Disse bakgrunnsforventningene er ikke synlige og kan vanskelig forklares av mennesket selv. Garfinkel mente at disse bakgrunnsforventningene var både sosialt standardisert og standardiserende og synlige, men ubemerkede funksjoner i hverdagsscener. For at de skal komme til syne, må man enten være en fremmed for «hverdagslivet» eller bli en fremmedgjort fra dette «hverdagslivet» (Garfinkel, 1984/1967, s. 37).

Gjennom *bruddeksperiment* synliggjorde Garfinkel bakgrunnsforventningene man har i hverdagslige samhandlinger med andre. Bruddeksperimentet innebærer en bevisst fremføring av «uventet» oppførsel og brudd på sosiale normer, en observasjon av hvilke reaksjoner dette fremkaller og en analyse av den sosiale strukturen som gjør disse sosiale reaksjonene mulige. Antagelsen bak tilnærmingen er at enkeltpersoner deltar daglig i å bygge opp regler for sosial interaksjon, men også at de ikke er klar over at de gjør det (Garfinkel, 1984/1967, s. 35-75). Bruddeksperimentet ble utført ved at Garfinkel ba studentene sine om å utfordre hverdagslige forståelser ved å gjentakende be om avklaringer i dagligdagse samtaler med venner eller familie. I et bruddeksperiment uttrykker subjektet for eksperimentet forvirring og irritasjon ved brudd på forventningen om verbal forståelse mellom venner (Garfinkel, 1984/1967, s. 42):

S: Hi Ray. How is your girlfriend feeling?

E: What do you mean, "How is she feeling?" Do you mean physical or mental?

S: I mean how is she feeling? What's the matter with you? (He looked peeved)

E: Nothing. Just explain a little clearer what do you mean?

S: Skip it. How are your Med School applications coming?

E: What do you mean, "How are they?"

S: You know what I mean!

E: I really don't.

S: What's the matter with you? Are you sick?

Det kom frem gjennom eksperimentene at mange venner og familiemedlemmer ble lamslått av den uventede oppførselen fra personen. Det ble rapportert reaksjoner av sinne, forvirring, irritasjon, forbauselse og stress når personen oppførte seg annerledes enn det venner og familie forventet (Garfinkel, 1984/1967, s. 35-75).

2.2 Fellesskap

Studien tar utgangspunkt i vennegrupper som fellesskap og sosiale nettverk, og fellesskap som begrep vil da være relevant i denne konteksten. Begrepet fellesskap kan romme mange aspekter; å høre sammen, å holde sammen og å gjøre noe sammen, det kan ha et mangfold av betydninger avhengig av kontekst (Tjora, 2018, s. 10-11). Å føle tilhørighet er blant annet en viktig faktor for god livskvalitet, sammen med opplevelse av mening og handlefrihet, samt glede og mestring i hverdagen ((Meld. St. 19 (2018-2019), s. 12, 69-70). Samtidig er fellesskap et viktig element i interaksjoner, og linjene trekkes til symbolsk interaksjonisme som presentert i forrige delkapittel. Videre presenteres (1) fellesskap som samhørighet og identifikasjon, (2) fellesskap som interaksjon (3) tillit i fellesskap og (4) makt i fellesskap.

Fellesskap som samhørighet og identifikasjon

Fellesskap skapes ikke alene av objektive faktorer, som blodsband, det må også være en indre forståelse av relasjonene. Bånd til familiemedlemmer er ikke nødvendigvis basert på dem som personer, men på de relasjonelle koblingene man har til dem. Ser man på fellesskap på denne måten, kan utvikling av fellesskap skje indirekte ved at mennesker settes i settinger hvor gruppeutvikling kan foregå. Her er fysisk nærhet en åpenbar faktor, hvor fellesskap kan være en bieffekt av disse samlinger (Tjora, 2018, s. 27-29). For eksempel vil universitet og høyskoler være en slik setting, hvor studenter plasseres sammen hvor hovedgrunnen er utdanning, mens fellesskap og følelsesmessig solidaritet ofte oppstår som en bieffekt. Her handler det om relasjoner og vennskap som er valgte, basert på både

følelser og rasjonalitet. De deler gjerne felles interesser, men tilfeldigheter avgjør hvem man havner i klasse med, og den enkelte kunne ha valgt annerledes; å ikke inngått i relasjonen (Tjora, 2018, s. 27-29).

Kategorisering er en faktor i opprettholdelse av fellesskap og grupper man føler tilhørighet til. En del av identitetssøkingen til mennesker er å prøve å finne likesinnede, eller grupper man føler tilhørighet til. Når man skal definere seg selv, gjøres dette både ved å se på hvilke grupper man tilhører, men også vel så mye ved hvilke grupper man tar avstand til. Når man velger noe, velger man da også bort noe annet. Når man velger i våre omgivelser, velger man referansegrupper, noe å rette handlinger etter som vi identifiserer oss med (Bauman & May, 2004, s. 27-40).

Ulike grupper i samfunnet vil ha ulike standarder og forventninger til andre i samme gruppe, og til grupper de ikke selv tilhører. Det som sees på som attraktivt for en gruppe, kan bli sett ned på av en annen gruppe, og dermed forsterke fellesskapsfølelsen innad i begge grupper. For eksempel vil bevisste klesvalg signalisere hvem vi ønsker å fremstå som og hvilke sosiale grupper vi ønsker å bli assosiert med (Solvang, 2002, s. 38-43). Samtidig er klær en viktig markør i sosial klassifisering. Man kan vise tydelige kjennetegn på at man tilhører en bestemt gruppe, og det sier noe om identiteten til dem som bærer klærne og det viser hvilke referansegrupper de har valgt (Bauman & May, 2004, s. 27-40). For noen grupper uttrykkes denne identiteten og tilhørigheten til gruppen eksplisitt ved for eksempel bruk av klær og symboler som avviker fra storsamfunnet. For andre grupper, spesielt i Norge hvor likhetstanken står sterk, uttrykkes det i liten grad i offentlige rom (Tjora, 2018, s. 80-82).

Fellesskap som interaksjon

De fleste mennesker har behov for å føle fellesskap til andre mennesker, og er med i mange ulike fellesskap, om det er skole, jobb, venner eller organisasjoner. Et fellesskap kan kjennetegnes blant annet av grenser, hvem som er inkludert og hvem som er ekskludert i fellesskapet. Disse grensene er sosialt konstruerte, da forståelsen og betydningen av grensene oppstår over tid gjennom sosiale prosesser og formes blant annet av vaner, normer, klasse og sosial plassering. Fellesskap oppleves gjerne som felles moralske holdninger og en oppfatning av samhörighet, uten at dette må tas opp og avklares. Når

fellesskap betraktes som en sosial realitet, merker man om fellesskapet finnes eller ikke, og om man er innenfor dette fellesskapet. Fellesskap kan være skjøre, de må opprettholdes, gjennom å kontinuerlig oppfattes, tas vare på og fornyes. På denne måten skaper man fellesskap og opplevelser av fellesskap gjennom sosial interaksjon (Tjora, 2018, s. 47-73).

Fellesskap som interaksjon innebærer at fellesskap kontinuerlig skapes av dets medlemmer gjennom deres handlinger, men samtidig er handlinger og sosial interaksjon selve fellesskapet (Tjora, 2018, s. 47-73). Ser man på fellesskapet på denne måten, kan man si at man konstruerer mening gjennom sosial interaksjon. Man vil kunne oppleve fellesskap på ulike nivå plassert i tid og rom. Et møte hvor man samhandler med andre mennesker i en gitt tid, vil være et annet opplevd fellesskap enn noen man samhandler med konstant over en lengre tidsperiode (Tjora, 2018), som for eksempel studenter på samme utdanningsløp. Vennskap kan defineres som «noen som står deg nær og som du kan snakke fortrolig med» (Barstad, 2004, avsnitt 3), og er et fellesskap som kan oppstå mellom mennesker som samhandler med hverandre over tid.

Ved å delta i fellesskap, deltar man også i, og bruker det Goffman kalte interaksjonsordenen. Ved å forholde seg korrekt til de konkrete interaksjonsordene som finnes i dette fellesskapet, sørger man for å være en del av og forbli i dette fellesskapet (Tjora, 2018, s. 54).

Tillit i fellesskap

Empati, kjærlighet, omsorg og tillit er følelsesmessig sosial støtte som ofte kommer fra familie eller nære venner (FHI, 2014). Tillit kan forstås som «en innstilling hos en person til en annen person (eller til et bestemt sosialt system) som rommer en forventning om at den andre en gang i nær eller fjern framtid vil utføre eller avstå fra bestemte handlinger» (Gulbrandsen, 2019, avsnitt 7). Tillit er et relasjonelt fenomen, i den forstand at man har tillit til bestemte mennesker, samtidig som det forutsetter valgfrihet. Den som gir tillit, må ha en mulighet til å velge annerledes enn å vise tillit. Tillit er også preget av usikkerhet, da den som gir tillit ikke vet om personen hen gir tillit til vil innfri forventningen, og det er dermed også forbundet med en risiko for tap (Gulbrandsen, 2019).

For utvikling av tillit i nettverk, blant mennesker som ikke kjenner hverandre fra før, presenterer Gausdal (2012) fem viktige prosesser; (1) etablering av kontakt, (2) kommunikasjon, (3) retning, (4) midlertidige grupper og (5) ressursdeling. I nettartikkelen «Nettverk avhengig av tillit» (Skålid, 2012) utdyper Gausdal disse prosessene. Gjennom å la deltakerne møtes på ulike steder, få felles opplevelser og delta på sosiale sammenkomster kan det etableres kontakt mellom mennesker. Videre bør det være hyppig kontakt, og da fortrinnsvis ansikt-til ansikt kontakt. Kommunikasjonen bør være samarbeidene, hvor det deles, spørres og lyttes. Felles retning kan skapes gjennom å delta på samme foredrag eller forelesning, og handler om felles mål, samt felles språk og begreper. Arbeid i midlertidige grupper av ukjente mennesker med tidspress, skaper en hurtigtillit som kan danne grunnlag for utvikling av varig tillit. Deling av ulike ressurser går ut på å dele verdifulle og begrensende ressurser som tid, ekspertise, tips og råd.

Tillit til andre letter overføring av informasjon og kunnskap, ved at man da ikke stadig må undersøke om det den andre sier er sant eller ikke. Tillit gjør også samarbeid lettere, ved at man da kan bygge på hverandres arbeid uten å behøve å kontrollere eller dobbeltsjekke det som er gjort tidligere. Tillit kan åpne handlingsrom for både tillitsgiver og tillitsmottaker, som ellers ikke hadde eksistert, som gjør det mulig for tillitsgiveren å gjøre ting hen ellers ikke kunne gjort (Grimen, 2009, s. 72-75). Sårbarhet og usikkerhet er to momenter i tillitsgivning. Sårbarhet gjelder størrelsen på tapet en tillitgiver risikerer dersom tilliten er feilplassert, og faren for å tape. Sårbarheten kan reduseres gjennom å redusere størrelsen på tapet, eller ved at faren for tap reduseres. Usikkerhet gjelder hva man vet om tillitsmottakerens pålitelighet. Usikkerheten kan reduseres av mer viten, gjennom blant annet langvarig samhandling og kjennskap til tillitsmottakers motiver og interesser (Grimen, 2009, s. 122-123).

Makt i fellesskap

Makt er til stede i alle sosiale relasjoner, og er med på å forme livet til både enkeltpersoner og grupper av mennesker. I et samfunnsperspektiv er man underlagt de normer og regler, påbud og forbud som finnes, og stilles på denne måten ovenfor mange ulike maktforhold (Engelstad 2005, henvist i Askheim, 2012, s. 76). I dagliglivet tenker man gjerne ikke så mye over de regler og forbud som finnes, ettersom de er godt inkorporert i våre liv. Da

regjeringen 12. mars 2020 innførte strenge regler og restriksjoner for å hindre smittespredning av Covid-19, utøvde de en maktform Askheim (2012, s. 79) kaller «makt over», hvor individ eller grupper i samfunnet ikke hadde noen innflytelse på de reglene som kom, men som i stor grad ble påvirket av dem.

Den type makt regjeringen utviste ved å innføre inngripende regler og restriksjoner, kan sees i sammenheng med det Freire (1970/1999, s. 54-70) kalte bank-undervisning, hvor den ene parten overfører kunnskap eller informasjon til den andre parten, som passivt tar imot. Dette kaller Freire en undertrykkende form for undervisning, som ikke legger til rette for kritisk tenkning eller motsigelser. Følgene av bank-undervisning er at den som får overført kunnskapen, får redusert skaperkraft og pasifiseres og i ytterste konsekvens fratras menneskeverd.

I Norge er det stor oppslutning om de kollektive løsningene som utgjør velferdsstaten, hvor «kollektiv individualisme» preger mentaliteten i befolkningen. Dette kommer til syne ved at beslutninger som påvirker mennesker stort og ikke nødvendigvis er det beste for den enkelte, blir i stor grad akseptert med den oppfatning om at det er til det beste for fellesskapet (Hutchinson, 2010, s. 22-24). Dette blir synliggjort gjennom den generelt høye oppslutningen i Norge til myndighetenes retningslinjer, restriksjoner og påbud (FHI, 2021).

Goffmans teorier om interaksjoner kan også sees i sammenheng med maktbegrepet. Ved å bruke ulike teknikker og strategier, vil man forsøke å kontrollere de inntrykkene en ønsker at andre skal ha av en (Mik-Mayer & Villadsen, 2007, s. 43-66). Interaksjonene vil alltid foregå innen visse rammer gitt av samfunnet, og mennesker vil tenke og handle intensjonelt og strategisk innenfor disse rammene. Gjennom å identifisere ulike aspekt ved situasjonen og den andre, kan man planlegge sine handlinger så rasjonelt som mulig. På denne måten kan mennesker utøve en «menneskelig makt» og påvirke situasjonen eller den andre personen, gitt rollen de har i situasjonen (Askheim, 2012, s. 100-105).

2.3 Emosjonell energi

Den amerikanske sosiologen Randall Collins teorier bygger mye på blant annet både Goffmans og Durkheims teorier i hans arbeid med teori om kjeder av interaksjonsritualer og emosjonell energi. *Interaksjonsritualer* er, ifølge Collins (2004), kraften som driver mye av vår oppførsel i våre sosiale liv og beskrives som en prosess som skjer når mennesker kommer fysisk nærme nok til hverandre hvor nervesystemene gjensidig tilpasser seg rytmer og forventninger til hverandre. Ifølge Collins (2004, s. 48) har interaksjonsritualer fire elementer; (1) to eller flere personer som er samlet på samme sted (slik at de er påvirket av hverandres kroppslige nærvær), (2) det er et skille mellom hvem som er på utsiden, så deltakerne har en opplevelse av hvem som deltar og hvem som ikke deltar, (3) deltakerne har et felles fokuspunkt, og kommunisere dette fokuset til hverandre og (4) de deler en felles stemning eller emosjonell opplevelse.

Collins (2004, s. 34) argumenterer for at mennesker ikke bare kommuniserer bedre når de er fysisk samlet, men at det er en sterk implikasjon for at samfunnet fremfor alt er bygget opp av legemliggjorte aktiviteter. Når mennesker er fysisk til stede sammen, skjer det en fysisk bevissthet av den andre, en fornemmelse av varsomhet eller interesse, og en håndgripelig endring av atmosfæren i rommet. Når mennesker er fysisk samlet, kan det også finne sted en prosess med intensivering av delte opplevelser og dannelse av kollektiv bevissthet. Kollektiv oppmerksomhet forsterker uttrykkelsen av delte emosjoner, som igjen vil ytterligere intensivere følelsen av intersubjektivitet.

Emosjonell energi er utfallet av interaksjonsritualer, den emosjonelle ladningen som mennesker kan ta med seg fra en interaksjon med andre mennesker. Om det er positiv energi eller negativ energi avhenger av hvor vellykket interaksjonsritualet var. Positiv emosjonell energi kan forstås som følelser av styrke, selvtillit, entusiasme og handlekraft (Collins, 2004).

Interaksjonsritualer som når en høy grad av kollektiv entusiasme gir en langvarig virkning av emosjonell energi, og denne virkningen vil vare etter at samhandlingen er over og personen har forlatt situasjonen (Collins, 2004, s. 134). Intense ritualer genererer energi som kan drive frem de store sosiale endringene, og med det argumenterer Collins (2004, s. 43-44) at

interaksjonsritualer er en mekanisme for endring. Intense interaksjonsritualer er høydepunkter, ikke bare for grupper av mennesker, men også på individnivå. Det er de hendelsene man husker, som gir mening til våre historier, og noen ganger fører til oppslukte forsøk på gjentakelser. Eksempler på intense interaksjonsritualer kan være politiske demonstrasjoner, tilskuer på store sportsarrangement, en sterkt knyttende venneopplevelse eller den sosiale atmosfæren på en alkoholfyllt fest. Når mennesker beveger seg fra en situasjon til en annen i det Collins kaller interaksjonskjeder, vil det være en variasjon av intensiteten i interaksjonsritualene. Endring i atferd, følelser og tanker skjer i det situasjonen skifter. Det individer søker, er ifølge Collins, emosjonell energi. Situasjoner vil være attraktiv eller uattraktiv avhengig av om interaksjonen er vellykket og dermed produserer positiv emosjonell energi. Suksessfulle interaksjonsritualer er forfriskende, mens feilede interaksjonsritualer er energitappende (Collins, 2004, s. 43-44).

Interaksjonsritualer er en kroppslig prosess, da nervesystemet i mennesker er oppmerksom på andre når de er fysisk nærme hverandre. Det er med på å forklare hvorfor mennesker er så følsomme for hverandre og så lett fanget opp i den delte oppmerksomheten og følelsesmessige underholdningen som skjer i interaksjonsritualer (Collins, 2004, s. 53-52). Det kroppslige nærværet er viktig i produksjonen av emosjonell energi, selv i vår tid med mulighet for telefon- og video kommunikasjon. Collins trekker frem store sportsarrangement som eksempel. Etterspørselen etter billetter til de fysiske arrangementene ikke har gått ned etter at tv-sendinger ble vanlig. Selv om tv-sendingene ofte vil gi bedre visuelt bilde av hendelsene, vil mennesker likevel foretrekke å delta fysisk om de kan. De sterke følelsene som kan oppstå ved slike arrangement, blir forsterket av den kroppslige interaksjonen innen gruppen av mennesker som opplever de samme hendelsene og hvor alle fokuserer på dette (Collins, 2004, s. 53-52).

Video og telefonkommunikasjon er dårlig substitutter, spesielt når det kommer til sosiale sammenkomster, og kan ikke erstatte fysisk deltakelse. Før Covid-19 pandemien var det nesten utenkelig at ritualer i forbindelse med fester og drikking av alkohol skjedde over telefon eller video. Collins (2004, s. 62) skriver at ritualer av å drikke sammen, skåle og løfte glassene sammen, er en fysisk opplevelse, som ikke ville føltes riktig å gjøre over for eksempel telefon. Dette er ritualer med substans når det gjøres ved fysisk tilstedeværelse, i

atmosfæren av den sosiale situasjonen. Dersom flere sosiale aktiviteter utføres via avstandsmedier, som vil være lavintensitets interaksjonsritualer, vil man føle mindre solidaritet. Og dette vil igjen medføre lavere emosjonell energi i form av mindre personlig, entusiastisk motivasjon (Collins, 2004, s. 64).

Kapittel 3: Metode

3.1 Kvalitativ metode

Metode og fremgangsmåte må velges på bakgrunn av hvilken problemstilling man ønsker å belyse, og hvilken tilnærming som vil være mest relevant for formålet (Malterud, 2017, s. 32). I dette prosjektet har siktemålet vært å utforske meningsinnholdet i et sosialt og kulturelt fenomen, slik det oppleves for de involverte selv. Det søkes etter å forstå de levde erfaringer med restriksjonene på fysisk nærhet og om vennegruppers refleksjoner rundt dette, hvordan de har opplevd det og hvordan de har håndtert det. Det er gruppenes egne erfaringer og opplevelser jeg er ute etter.

For å best mulig kunne svare på forskningsspørsmålet gir det mening i å ta utgangspunkt i kvalitativ tilnærming, da det er de unge voksnes opplevelser, tanker, meninger og holdninger som skal utforskes. Kvalitative tilnærminger er forankret i det fortolkende paradigme med røtter fra både hermeneutisk og fenomenologisk filosofi. Styrken i kvalitative tilnærminger er at det kan gi kunnskap om fenomenets egenart. Dette vil man best kunne svare på gjennom samtale med mennesker som har erfaring med fenomenet, hvor de fritt kan snakke om sine egne opplevelser, erfaringer og holdninger (Malterud, 2017, s. 30-40).

Det er dybdeinformasjon jeg søker etter, som handler om subjektive opplevelser og menneskelige erfaringer om hvordan de selv oppfatter og har erfart fenomenet av restriksjonene på fysisk nærhet. Det vil derfor være naturlig å se dette i lys av en fenomenologisk tilnærming til vitenskap, som vektlegger hvordan fenomenet oppleves for den som opplever det, ikke fenomenet uavhengig av hvem som opplever det. Samtidig vil fenomenologisk tilnærming være nyttig for å beskrive et fenomen som det ennå ikke finnes mye kunnskap om (Polit & Beck, 2017, s. 666), slik som er tilfellet med erfaringer og opplevelser omkring restriksjonene på fysisk nærhet for å hindre smittespredning av Covid-19.

I en fenomenologisk tilnærming til forskning vil subjektivitet være forutsetning for forståelse (Malterud, 2017, s. 35-36; Thornquist, 2018, s. 22). For å undersøke dette er det naturlig å legge til grunn at mennesker er i verden som forstående og fortolkende individer, og at de

kan reflektere over egne erfaringer og holdninger. Det søkes etter å beskrive den levde erfaringen, hvor individuelle erfaringer samles og blir til en beskrivelse av essensen i opplevelsen. Denne beskrivelsen består av «hva» de har opplevd og «hvordan» de opplevde det, men er samtidig også en tolkende prosess, hvor forskeren forsøker å tolke meningen av de levde opplevelsene (Creswell & Poth, 2018, s. 75-82). Det vil også tas en filosofisk hermeneutisk tilnærming til studien, hvor man ikke ser på en handling isolert fra historie og kontekst, men hvor det vektlegges forståelsens situerte karakter (Thornquist, 2018, s. 152), samtidig som de teoretiske referanserammer gir støtte for tolkning og bidrar til å sette funn i en større sammenheng (Malterud, 2017, s. 35-36).

3.2 Forskningsdesign: kvalitativt fokusgruppeintervju

I fokusgruppeintervju er samspillet mellom deltakerne sentralt, hvor emnet som diskuteres er forskerstyrt. Kombinasjonen av fokus om et emne og gruppesamhandling gjør intervjuet egnet for å produsere empirisk data som sier noe om betydningsdannelse i grupper. Betydningsdannelse skjer i dagliglivet gjennom sosiale erfaringer, gjennom hvordan mennesker opplever sosiale situasjoner og hvordan de opplevelsene brukes til å forstå andre situasjoner. Mye av de sosiale erfaringene og bruken av dem uttales sjelden direkte. Det er kunnskap som ofte er taus og blir tatt for gitt, men som brukes når mennesker er i samspill med andre mennesker. Ved å være i samspill med andre mennesker i et fokusgruppeintervju, kan denne betydningsdannelsen uttrykkes og synliggjøres (Halkier, 2010, s. 9-11).

Jeg er interessert i å undersøke hvordan vennegrupper av unge voksne i Bergen har opplevd restriksjonene på fysisk nærhet, hvordan de som gruppe har avgjort hvordan de tolker og handler etter restriksjonene og om det har endret dynamikken dem imellom og eventuelt på hvilke måter det har endret deres vennskap. Det var derfor naturlig å ta utgangspunkt i fokusgruppeintervju bestående av vennegrupper, hvor deltakerne kjenner hverandre fra før. På denne måten ønsker jeg å få frem informasjon om hvordan de som gruppe har løst utfordringene omkring nærhetsrestriksjoner, og hvordan det eventuelt har påvirket dem. Ved å gjøre intervjuene som fokusgruppeintervju, legges det til rette for høy grad av samspill mellom deltakerne, som da vil kunne si noe om betydningsdannelsen i gruppene. Sosiale erfaringer i dagliglivet brukes når man fortolker og handler i samspill med andre, men blir

ofte selvsagte og uttales sjelden direkte. Gjennom fokusgruppeintervju vil man kunne innhente data om innholdsmessige betydningsmønstre i fortellinger, vurderinger og forhandlinger i en gruppe, samt data om hvordan sosiale prosesser fører til bestemte fortolkninger (Halkier, 2010, s. 10-13).

Det ble utarbeidet en semi-strukturert intervjuguide (vedlegg 3), som var grunnlaget for intervjuene. Utarbeidelsen av intervjuguiden ble gjort med forskningsspørsmålene som ramme, samt ble det lagt vekt på spørsmål som åpner opp for diskusjoner mellom deltakerne. Ved å bruke denne typen intervju settes det få begrensninger på hva som kan formidles av deltakerne og egner seg til å få frem fortolkninger (Jacobsen, 2005, s. 141-153), samtidig som man kan få svar på spørsmål man ikke hadde tenkt på å stille i for eksempel et spørreskjema (Malterud, 2017, s. 133-135). Intervjuguiden var dermed utgangspunktet for intervjuet, men deltakerne ble underveis bedt om å forklare nærmere og/eller utdype svarene sine, i tillegg til at det ble stilt relevante oppfølgingsspørsmål, basert på hva deltakerne svarte og informasjonen som kom frem.

I tillegg ble deltakerne bedt om å fylle ut et kort spørreskjema med spørsmål om alder, yrke/studieretning, sivil status og boform (vedlegg 4). Dette for å ha noe bakgrunnsinformasjon om deltakerne i de ulike gruppene, og dermed kunne si noe om eventuelle forskjeller mellom gruppene.

3.3 Utvalg

I kvalitative metoder er utvalgene små, og bør derfor være analytisk selektive, hvor man sørger for at karakteristika som er viktig for problemstillingen representeres i utvalget. Det fordrer at man tar strategiske valg når det kommer til om fokusgruppene skal være segmenterte eller sammensatte og om menneskene som deltar skal kjenne hverandre fra før eller mennesker som ikke kjenner hverandre (Halkier, 2012, s. 30-35).

Ettersom forskningsspørsmålet handler om hvordan grupper av venner har opplevd og erfart restriksjonene på fysisk nærhet, var det ønskelig at fokusgruppene skulle bestå av personer som kjente hverandre fra før og definerte seg selv som venner, i alderen 18-26 år. Når man har fokusgruppeintervju med deltakere som kjenner hverandre fra før, vil dette påvirke

gruppedynamikken og den sosiale samhandlingen i gruppen (Halkier, 2010, s. 33). Siden det i dette prosjektet er opplevelsene til en gruppe som er interessant, er det naturlig at deltakerne kjenner hverandre og opplever seg selv som en del av denne gruppen. Det vil potensielt kunne føles tryggere å være i et fokusgruppeintervju med mennesker man kjenner, og det legges opp til å kunne utdype hverandres synspunkter på bakgrunn av felles erfaringer og opplevelser (Halkier, 2010, s. 34-35).

Gruppestørrelse i fokusgruppeintervju bør bestemmes ut ifra hva som passer best til tema og de former for samhandling man er ute etter (Halkier, 2010, s. 38-39). Mindre grupper vil være hensiktsmessig når tema for intervjuet er sensitivt, eller hvor man ønsker å se på for eksempel meningsdannelse (Halkier, 2010, s. 38-39). Det var derfor ønskelig med 4-5 deltakere i hver gruppe, hvor dette ble nedjustert til 3-4 personer underveis, da restriksjonene på tidspunktet var at maks fem personer kunne samles fysisk. Det gir også mening med mindre grupper med tanke på oppfordringen som har vært siden mars 2020, om å begrense antall nærkontakter og personer man treffer i løpet av en uke.

Det ble forsøkt å ha en bevisst strategi til gruppesammensetningen, for å ha variasjon i type vennegrupper. Det var ønskelig å ha variasjon i kjønn, alder innenfor målgruppen og om deltakerne var studenter eller i jobb. Det ble brukt eget nettverk for å rekruttere deltakere, hvor da bekjente og venner ble kontaktet, og spurte om de kjente noen som var i målgruppen og om de kunne videreformidle informasjon og spørre disse om å delta. Jeg la i tillegg ut innlegg på min egen Facebook profil, samt i ulike Facebook-grupper. Da jeg ikke fikk rekruttert nok grupper på denne måten, endret jeg strategi, og snakket direkte med tilfeldige potensielle deltakere på Høyskolen, hvor det er stor andel personer i aldersmålgruppen.

Det viste seg å være utfordrende å rekruttere deltakere. Dels kan det skyldes Covid-19 pandemien, at personer gjerne ikke ønsket å stille til fysiske intervju på grunn av dette. Det kan også tenkes at det er vanskeligere å rekruttere deltakere når man ikke kan møtes ansikt til ansikt og snakke om prosjektet, men at alt har foregått online i rekrutteringsprosessen. Samtidig var det avgjørende at de jeg kom i kontakt med, kontaktet sine venner for å danne en gruppe. Dette gjør at belastningen for den enkelte er større enn å bare si ja til å bruke

egen tid på å stille opp til intervju, de må også kontakte sine venner. Dette kan ha gjort at noen har oppfattet det som for omfattende og ikke har ønsket å bruke tid på det.

I kvalitativ forskning sies det at man skal gjennomføre datainnsamling til det ikke lenger kommer ny informasjon frem. Samtidig er det svært tidkrevende å innhente og bearbeide kvalitative data, så man bør ikke innhente så mye data at fortolkning og analysene blir overfladiske (Halkier, 2010, s 38-42). Det var ønskelig fra starten med 4-5 fokusgruppeintervju i dette prosjektet, for å sikre nok data, samtidig som det ble holdt på et moderat nivå i forhold til datamengde.

Det ble gjennomført totalt 4 fokusgruppeintervju, med til sammen 13 informanter.

Presentasjon av informantene

Gruppe 1 bestod av tre kvinner i alderen 20-22, hvor alle er studenter. To av kvinnene jobber ved siden av studiene. To av kvinnene bor i kollektiv, en bor med kjæresten. Informantene ble gitt pseudonymene Anne, Berit og Carina.

Gruppe 2 bestod av tre kvinner i alderen 23-24 år. En er student med deltidsjobb, to er yrkesaktive. To av kvinnene deler leilighet, den tredje bor med kjæresten. Informantene ble gitt pseudonymene navnene Andrine, Birgitte og Camilla.

Gruppe 3 bestod av fire kvinner i alderen 22-27 år. Alle fire er studenter. Tre av kvinnene jobber deltid ved siden av studiene. Tre av kvinnene bor sammen i kollektiv, den fjerde bor med samboer. Informantene ble gitt pseudonymene Anniken, Beate, Cathrine og Dina.

Gruppe 4 bestod av to menn og en kvinne, alle er 23 år. En av deltakerne bor med kjæresten, de to andre bor alene. En av deltakerne er student og jobber utenom, de to andre jobber innen håndverksyrker. Informantene ble gitt pseudonymene Anette, Bendik og Christoffer.

3.4 Innsamling av data

Datainnsamlingen bestod av gruppeintervjuene, samt et kort spørreskjema for bakgrunnsinformasjon (vedlegg 3 og 4). Før datainnsamlingen startet ble det gjennomført et

testintervju med personer i eget nettverk. Da ble tiden målt, opptaksutstyr testet, samt intervjuguiden ble prøvd ut. Det kom opp noen interessante tema i dette intervjuet, som gjorde at intervjuguiden ble justert for å få dette med i fremtidige intervju.

Alle deltakerne fikk i forkant av intervjuene informasjon om formålet med studien, samt rammene for intervjuet. Intervjuene ble innledet med muntlig informasjon om studien, hva tema for intervjuet er, og oppfordring til diskusjoner innad i gruppen underveis og utfylling av hverandres svar. Samtykkeerklæring ble signert før intervjuene startet. Deltakerne ble også informert muntlig om at de når som helst kan trekke tilbake samtykke uten begrunnelse, samt at all informasjon vil behandles konfidensielt og at dataene ville anonymiseres.

Konteksten for hvor intervjuet gjennomføres, vil påvirke deltakeren i større eller mindre grad (Jacobsen, 2005, s. 141-153). Ettersom intervjuene tok sted i januar 2021, preget fortsatt pandemien og restriksjoner hverdagen til de fleste. Regler og restriksjoner ble endret kjapt basert på smittesituasjonen ulike steder i Norge. Dette gjorde det usikkert om det kom til å være mulig å gjennomføre gruppeintervju med alle fysisk til stede i samme rom, på de avtalte datoene. Ettersom gruppeintervju hvor alle deltakerne er samlet i samme rom vil gi de beste forutsetningene for å få i gang diskusjoner innad i gruppen, ville det ha påvirket denne studien dersom intervjuene måtte foregå over for eksempel Zoom. Ved å være i samme fysiske rom vil gruppedynamikken være annerledes enn om man sitter alene ved hver sin skjerm, og den sosiale samhandlingen hadde muligens uteblitt.

Alle gruppene fikk tilbud om å gjennomføre intervjuet sentralt i Bergen sentrum, i en yogasal med oppsatt bord og stoler, hvor det ikke ville være noen forstyrrelser, samt at rommet var stort nok til å opprettholde smittevernreglene som var gjeldene på tidspunktet. To av intervjuene ble gjennomført her. Selv om rommet ikke var «hjemmebanen» til noen av deltakerne, virket de komfortable med settingen. Ett intervju ble gjennomført i et grupperom på Høyskolen, etter ønske fra deltakerne. Dette fungerte godt, da man kan booke tid på grupperom og dermed ikke oppleve forstyrrelser, samt deltakerne var allerede kjent med skolen og de virket komfortable. Ett intervju ble gjennomført hjemme hos den ene deltakeren, etter ønske fra dem. Deltakeren bodde alene, og de andre deltakerne bor i

nærheten og stedet var kjent for dem. Så det var ingen forstyrrelser og deltakerne var komfortable i settingen.

Den semi-strukturerte intervjuguiden var utgangspunktet for intervjuene, og deltakerne ble oppfordret til å diskutere seg imellom og utfylle hverandres svar. Jeg fungerte som moderator for intervjuene, og sørget for at alle tema fra intervjuguiden ble snakket om. Det var ulikt fra gruppe til gruppe hvor lett praten fløt rundt tema, og om de kom inn på ønskede tema på egenhånd eller om intervjuguiden ble fulgt punktvis.

Når man gjennomfører fokusgruppeintervju er det viktig å være bevisst på at gruppedynamikken kan hindre for at avvikende synspunkter eller informasjon om sensitive forhold kommer opp (Malterud, 2017, s. 70). Materialet kan også bli overfladisk eller ensidig, da metoden krever strukturert styring fra moderatoren. Samtidig vil styring fra en moderator sikre at alle kommer til orde, og bidra til at samtalen dreier seg mest mulig om tema som skal belyses (Malterud, 2017, s. 138-139). Ettersom gruppene kjente hverandre fra før, og definerte seg selv som venner, virket de komfortable med å snakke om temaene. Dette kan selvsagt ikke utelukke at enkelte deltakere holdt tilbake informasjon, som da kan påvirke resultatene. Som moderator i fokusgruppeintervjuene vil min rolle også ha påvirket hvilken informasjon deltakerne gav, etter hvor komfortable de var, og i hvor høy grad intervjuene ble styrt. Testintervjuet som ble gjennomført i forkant av prosjektet gjorde meg tryggere i rollen som moderator, men gruppedynamikken vil alltid variere med gruppene og dermed også min påvirkning som moderator.

Intervjuene varte mellom 1 – 1,5 time, og som takk for at deltakerne stilte opp på intervju, valgte jeg å gi dem et gavekort på 50,- hver til en lokal café. Dette fikk de sammen med min kontaktinformasjon, slik at det skulle være enkelt for dem å komme i kontakt med meg i etterkant dersom de hadde behov for det (vedlegg 5).

3.5 Analyse

Det ble tatt lydopptak av alle intervjuene, som så ble transkribert i ettertid. På denne måten blir de innsamlede dataene organisert og tilgjengelig for analyse (Malterud, 2017, s. 77).

Ved å transkribere intervjuene selv, kunne jeg erindre konteksten av fortellingen fra intervjusituasjonen, som er en styrke i det videre analysearbeidet, da lydopptaker ikke fanger opp kopspråk og non-verbal kommunikasjon. Fordi det var fokusgruppeintervju, snakket deltakerne til tiden over hverandre og samtidig, som gjorde at det krevdes flere gjennomlyttinger for å høre hva som ble sagt, og hvem som sa hva. På denne måten fikk jeg også godt med meg historiene som ble fortalt.

Totalt bestod datamaterialet mitt av 96 sider med transkribert tekst, som var rik på informasjon og samtidig overkommelig å jobbe med. Braun og Clarke (2006) skisserer seks steg for tematisk analyse av tekst, som jeg har fulgt i analysen av mitt datamateriale; (1) gjøre deg kjent med datamaterialet, (2) generere innledende koder, (3) søke etter temaer, (4) gjennomgang av temaer, (5) definere og navngi temaer og (6) produsere teksten. Analyseprosessen starter når man begynner å transkribere lydopptak, og leser gjennom dette. Ved første gjennomlesning hadde jeg et åpent sinn og fikk en overordnet formening om hva som ble sagt. Ved neste gjennomlesning noterte jeg ned ideer og tanker og ble med dette godt kjent med datamateriale i hvert intervju. Videre ble innledende koder laget, for å avdekke mønstre på tvers av datamateriale, og stikkord fra dette ble samlet i tankekart. Så ble kodene delt inn i mulige temaer, hvor jeg samlet sitat fra de ulike intervjuene under temaoverskrifter. Videre ble dette gjennomarbeidet flere ganger, da noen tema ble slått sammen og noen viste seg å ikke være aktuelle, før jeg til slutt stod igjen med hovedtemaene (1) Fysisk nærhet og klemmer, (2) «De andre» og interaksjoner og (3) Vennskap under koronapandemien. Tematisk tekstanalyse er ikke en lineær prosess, og ved gjennomgang av tema, ble de innledende tankene og intervjuene gjennomgått på nytt, for å sørge for at meningsinnholdet i datamateriale ikke forsvant og at temaene fortsatt gav mening.

3.6 Forskningsetiske betraktninger

Prosjektet vil behandle særlige kategorier av personopplysninger om helseforhold i vid forstand og alminnelige kategorier av personopplysninger, og er derfor meldepliktig til Norsk senter for Forskningsdata (NSD). Prosjektet ble godkjent 25.11.20 (vedlegg 1). Lovlig grunnlag for behandlingen vil være den registrertes uttrykkelige samtykke, jf.

personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a, jf. art. 9 nr. 2 bokstav a, jf. personopplysningsloven § 10, jf. § 9 (2).

Deltakerne signerte samtykkeskjema i forkant av intervjuene (vedlegg 2), og ble i tillegg informert muntlig om samtykke, anonymisering, samt retten til å trekke samtykke tilbake. Deltakerne fikk i tillegg med seg et dokument med mine kontaktopplysninger på, slik at de enkelt kan komme i kontakt med meg i ettertid, dersom de for eksempel ønsker å trekke tilbake samtykke.

Lyddopptakene ble overført til HVL's forskerserver etter intervjuet, og ble da slettet fra båndopptaker. For å sikre deltakernes anonymitet ble de i transkripsjonsfasen tildelt pseudonymer, og stedsnavn, med unntak av Bergen, ble anonymisert. Datamaterialet ble oppbevart utilgjengelig for andre. Videre ble det lagt vekt på at det ikke skal være mulig å gjenkjenne personer når resultatene fra studien skal presenteres.

Deltakerne ble oppfordret til å ha en gjensidig taushetsplikt ovenfor hverandre, at det som ble snakket om under intervjuet, ikke skulle bli snakket om til andre venner. Dette er viktig for at deltakerne skal føle seg komfortable til å snakke fritt. Selv om deltakerne er venner fra før, og det kan antas at de er åpne med hverandre om tema for intervjuet, vil dette likevel være viktig, da intervjuet omhandlet særlig sensitiv informasjon.

Før intervjuet startet, ble det også informert til deltakerne at det ikke var rette og gale svar på spørsmålene jeg kom til å stille, at det handlet om deres opplevelser og erfaringer. Det ble uttrykt at uansett hvordan de har forholdt seg til restriksjonene på fysisk nærhet, var det rom for å fortelle om det, for å skape en respektfull dialog. Dette kan nok være farget av min forforståelse og antagelse om at det er svært få, om noen, som har klart å leve etter restriksjonene og anbefalingene hele tiden. Dette kan føre til skamfølelse å snakke om og det var derfor viktig å skape en trygg ramme for intervjuene, slik at deltakerne var komfortable med å dele sine erfaringer og opplevelser, og ikke ga et glansbilde av hvordan de har opplevd og erfart restriksjonene på fysisk nærhet. Inntrykket mitt var at alle gruppene jeg intervjuet var komfortable og snakket åpent om sine erfaringer omkring dette.

Ettersom studien omhandler særlige kategorier av personopplysninger om helseforhold og sosiale forhold, og er et fenomen som kan oppleves som vanskelig av mange, er det viktig å ta hensyn til den belastningen det kan være for deltakerne. Spesielt når studien berører sensitive tema, vet man ikke hvilke reaksjoner dette kan vekke hos deltakerne (Malterud, 2017, s. 211-212). Det ble derfor formidlet informasjon til deltakerne om ulike hjelpeinstanser de kan henvende seg til dersom de skulle ha behov for å snakke med noen i etterkant av intervjuet (vedlegg 5).

3.7 Kunnskapsteoretiske betraktninger

Vitenskapelig kunnskap skiller seg fra hverdags- og erfaringsbasert kunnskap ved at det er kunnskap som er innhentet og systematisert etter de grunnleggende krav vår vitenskapelige kultur anerkjenner. Forskning videreutvikler og systematiserer vitenskapelig kunnskap, og skal tåle vurderinger av andre og være etterprøvbare (Malterud, 2017, s. 15-17).

I kapittelet her har jeg redegjort for fremgangsmåte og metodiske valg i mitt prosjekt, som blant annet skal sikre studiens etterprøvbarehet. Systematisk kritisk refleksjon er avgjørende for at vitenskapelig forskning skiller seg fra tilfeldige inntrykk eller påstander. Funn, tolkninger og resultater må settes i en større sammenheng som forskeren har forholdt seg til og gir innsikt i forutsetninger som kan ha hatt betydning for tolkninger i studien (Malterud, 2017, s. 17-18). Videre skisserer Malteurd (2017, s. 18-25) tre punkter som grunnleggende betingelser for vitenskapelig kunnskap; refleksivitet, relevans og validitet.

Refleksivitet handler om forskerens forutsetninger og tolkningsrammer. Som forsker vil man alltid ha motiver og forestillinger, men for at forskningen skal bringe frem noe annet enn det man på forhånd tror, er det viktig å ha et åpent sinn med rom for tvil og uventede konklusjoner. Refleksivitet er en aktiv holdning, hvor man oppsøker posisjoner som går imot ens egne forestillinger og være forberedt på å kanskje måtte forkaste konklusjoner man trodde man hadde (Malteurd, 2017, s. 19-21). Som forsker er det derfor viktig å avklare eget ståsted og hypoteser, som jeg har gjort rede for kapittel 1. Jeg undersøker hvordan unge vennegrupper har opplevd restriksjonene på fysisk nærhet, samtidig som jeg selv har blitt påvirket av de samme restriksjonene. Jeg har min egen levde erfaring med dette, som gjør at jeg som forsker må være bevisst på hva som er min egen opplevelse og prøve å ta et

refleksivt ståsted. Det var opprinnelig inkludert spørsmål om hvordan det var å være singel i perioden med restriksjoner på fysisk nærhet, i intervjuguiden. Det viste seg at et fåtall av informantene var singel, og dette har derfor ikke blitt lagt vekt på i analysen og resultater.

Relevans uttrykker en forventning av at forskning som er vitenskapelig, skal være relevant i form av at studien bringer frem noe nytt i forhold til det vi vet fra før. I dette ligger også overførbarheten i den kunnskapen man har kommet frem til, og hvilken rolle denne nye kunnskapen har blant den kunnskapen vi allerede har. Dette stiller krav til at forskeren er kjent med eksisterende kunnskap og litteratur på feltet (Malteurd, 2017, s. 21-23). Ettersom det ikke har vært en sammenlignbar pandemi til Covid-19 i verden de siste 100 årene, finnes det ikke mye forskning på dette fenomenet ennå. Denne studien vil derfor kunne bidra med ny kunnskap, om ett aspekt ved hvordan det har vært å leve under denne pandemien med restriksjoner på fysisk nærhet.

Validitet handler om hva kunnskapen vi har kommet frem til er sann om, og til hvilke sammenhenger funnene kan være gjeldene utover den konteksten vi har undersøkt. Ingen kunnskap vil være gyldig under alle omstendigheter, det er derfor viktig å ta stilling til hva kunnskapen er sann om, og stille spørsmål til hvilken grad metoden og referanserammen er egnet til å gi gyldige svar på problemstillingen. Overførbarhet i kvalitative studier er ofte knyttet til utvalget, men henger også sammen med i hvilken grad resultatene kan bidra til å si noe om en lignende problemstilling i en annen kontekst (Malteurd, 2017, s. 23-25). Denne studien omhandler unge voksne vennegrupper i alderen 18-27 år. Dette er en formativ livsfase for mange, og resultatene vil derfor ikke være overførbar til yngre eller eldre aldersgrupper. Utvalget består av fire grupper, som ikke er representativt for alle i denne aldersgruppen i Bergen. Ettersom det kom lite ny informasjon frem i siste intervju, kan man anta at resultatene vil være gjeldene for en stor andel av unge voksne vennegrupper i Bergen.

Alle data vil alltid kun si noe om en avgrenset del av virkeligheten vi utforsker, og forskeren som person vil alltid være med på å påvirke resultatene på en eller annen måte. Målet er ikke å eliminere alle utfordringene, men heller å synliggjøre dem og som forsker forholde seg til dem aktivt (Malterud, 2017, s. 25).

Kapittel 4: Resultater

Intervjuene ble gjennomført i slutten av januar 2021. Da var skjenkestopp på serveringssteder opphevet i Bergen, men det var fortsatt frarådet å ha besøk hjemme, og det var ikke lov å være mer enn maks fem personer samlet i private sammenkomster utenfor hjemmet. Reglene og anbefalingene for antall mennesker som kan samles har vært i hurtig endring siden mars 2020 (vedlegg 6), i tillegg har det vært endringer om hvorvidt antall mennesker som kan samles er anbefaling, påbud eller forbud. Å holde minst en meters avstand til alle mennesker utenom din egen husstand har vært gjeldene hele tiden, dog har det vært sagt at de som bor alene kan ha 1-2 faste nærkontakter.

Videre i kapittelet vil jeg redegjøre for de viktigste funnene i studien, oppsummert under hovedtemaene (1) Fysisk nærhet og klemmer, (2) «De andre» og interaksjoner og (3) Vennskap under koronapandemien.

4.1 Fysisk nærhet og klemmer

Fysisk nærhet til venner

Alle gruppene var tydelige på at restriksjonene på fysisk nærhet er viktige for å hindre smittespredning av Covid-19. De mener at å følge reglene er fornuftig, og at ved å slippe opp på reglene så vil smitten stige. Reglene gir mening for dem, de har respektert restriksjonene og innrettet seg etter dem. Det er ingen av informantene som forteller om en bevisst omgåelse av regler eller at de ikke bryr seg om dem.

Anne: Det er jo litt sånn, alle er på en måte enige om at de restriksjonene er smarte og fungerer og det.. vi må jobbe sammen for å på en måte .. ehh.. ikke ... det føler jeg liksom i gruppa at det er en veldig stor konsensus på at liksom det er noe vi liksom legger mye verdi i da.

Regelen om å holde minst en meters avstand til andre mennesker oppleves som effektiv av informantene. Flere forteller at de har hørt om mennesker som har vært i samme rom med

en person som senere har fått påvist Covid-19, men som da ikke hadde smittet noen i rommet, fordi de har holdt avstand.

Anne: ja man blir jo litt sånn, ehh .. når man hører om på en måte folk som har vært i samme rom som en som har hatt korona, men kanskje vært den som har vært lengst unna og ikke .. og derfor også da ikke fått korona, så skjønner man jo at på en måte .. det hjelper å holde litt avstand også.

Det kommer også frem at det oppleves som veldig vanskelig å holde en meters avstand, og at det er dette som har vært den mest utfordrende restriksjonen å opprettholde. Det har vært blant venner, familie og på besøk hos mennesker de kjenner godt at de ikke har klart å etterleve anbefalingen om å holde en meters avstand. Normalt er man gjerne fysisk nærmere enn en meter til venner og mennesker man kjenner. Derfor må man nå i perioden med restriksjoner på fysisk nærhet, hele tiden være bevisst på hvor man selv er i forhold til andre mennesker, og man kan dermed ikke slappe av når man hele tiden må tenke på dette.

*Birgitte: men det er utrolig vanskelig.. å hele tiden .. i en leilighet, skulle **tenke på** å holde en meter avstand... og vi burde selvfølgelig gjøre det ...*

Det er ulike grunner til hvorfor de ikke har opprettholdt en meters avstand i disse situasjonene: (1) Det føles unaturlig for dem å holde avstand til familie, (2) tillit til de nærmeste vennene sine, (3) de har ikke plass til å holde avstand og (4) de glemmer det. Ingen av informantene bor med foreldre eller søsken, men forteller at det er vanskelig å holde avstand når de er på besøk hos familie. Det oppleves rart og unaturlig selv om de er bevisst på at de ikke er i samme husstand og bør holde en meters avstand. Det kommer frem at de fleste har en høy grad av tillit til de nærmeste vennene sine, og synes det er vanskelig å holde en meters avstand til dem, spesielt når de har besøk eller er på besøk hos dem. De stoler på at vennene er forsiktig ellers, og forteller at de vet hva de andre i gruppen gjør utenom, og at de derfor føler seg trygg nok på hverandre til å kunne slippe opp på avstandskravet. De nevner også at ved å la være å gjøre noe annet, som for eksempel å dra ut på byen, kan de tillate seg å være nærmere vennene sine når de er hjemme hos hverandre.

*Carina: jeg vet ikke, jeg synes på en måte de restriksjonene når det på en måte, når vi møtes så handler det mye om ehh.. at man **stoler på hverandre** da. Sånn når for eksempel vi har møttes har jeg stolt på at de to ikke har for eksempel ikke vært ute og drukket og vært med sykt mange mennesker som de.. og derfor så føler jeg meg trygg på de, og da kan jeg kanskje liksom slippe opp og liksom sitte rett ved siden av i sofaen eller liksom. Ikke holde nødvendigvis en eller to meter hele tiden på en måte.*

Berit: ja, det er veldig bra sagt.

Birgitte: fysisk nærhet føler jeg egentlig .. det er det vi har vært dårligst på ..

Camilla: ja

Andrine: men igjen, det er jo når vi er hjemme hos en vi kjenner veldig godt.

De forteller også om at når de har middagsbesøk av venner, er det fysisk vanskelig å opprettholde en meters avstand, og at de som studenter ikke har plass til dette. De reflekterer ikke over at de da ikke burde ha besøk, om de ikke har plass til å opprettholde en meters avstand. Samtidig kan dette sees i lys av at det er mennesker de kjenner godt de har hatt besøk av, som de stoler på, og da slapper mer av og glemmer litt å holde en meters avstand.

*Beate: bare sånne middager, så føler en at .. fordi at det er **ekstremt vanskelig å holde en meters avstand** liksom, så bare da.. så føler en at det en gjør er ulovlig liksom.*

Anniken: du må jo ha et langbord liksom

Beate: ja.. og det har jo ikke studenter. Vi har jo ikke plass til å ... holde en meters avstand

Bendik: mens når du er mindre grupper, så føles det som du har på en måte gjort det som trengs, og så glemmer du litt den meteren

Anette: ja

Bendik: Du har enkelte situasjoner der hvis .. kjenner slik at 'shit nå er folk nærme' sant, mens når vi sitter i sofaen sammen, så tenker man gjerne ikke over det, selv om man er like nærmt og nærmere gjerne.

Til tross for at alle forteller at de synes det er en viktig restriksjon å holde avstand, kommer det frem i to av gruppene at denne restriksjonen likevel ikke oppleves like viktig når man først er i samme rom. Da mener de at det ikke spiller så stor rolle om de opprettholder en meters avstand, fordi dersom en person er smittet, vil de som er i det samme rommet også bli smittet.

Anette: jeg føler sånn at den meteren egentlig ikke har så mye å si når du først er i en leilighet ..

Christoffer: ja

Anette: i en stue. Det er sånn, er noen smittet, så er alle smittet liksom, uansett om det var så nærmt eller så nærmt.

Klemming

Som tidligere nevnt har alle gruppene forholdt seg til at restriksjonene på fysisk nærhet er viktige, og prøvd å etterleve dem så godt som mulig. De har unngått klemming, men de fleste kan fortelle om tilfeller der det har hendt at de har klemt noen eller blitt klemt. Unntaket er en gruppe, hvor informantene her forteller at de ikke kan huske å ha klemt noen på nesten et år.

De forteller at det oppleves som kjipt å ikke kunne klemme, men dette er situasjonsbetinget. Enkelte i gruppene forteller at de ikke ser på seg selv som «klemmere», at de ikke har kjent på et veldig savn av dette. Men det kommer også frem fra de samme personene, at det likevel er situasjoner hvor man ønsker å kunne få eller gi en klem. Det kommer tydelig frem at i bestemte situasjoner er klemmen viktig for alle gruppene. Situasjonene de trekker frem, hvor de også forteller at klemming har forekommet i perioden med korona, til tross for restriksjonene på dette, er (1) når de ikke har sett noen på lenge, (2) når de har fått en gave eller har bursdag, (3) spesielle feiringer som nyttårsaften og (4) begravelser.

Det er tydelig at klemmen har en høyere betydning og mer verdi for dem i noen sammenhenger, og uttrykker mer enn de klarer med ord alene.

Birgitte: ehh.. jeg tror jeg er litt midt på treet. Jeg liker å gi klemmer egentlig.

Camilla: det er jo veldig kjekt å få en klem da, hvis noen har lyst å gi det liksom.

Andrine: ja, det er verre når det er sånn .. hvis for eksempel du får en gave for eksempel .. og så er det sånn .. 'takk' og så kan du ikke liksom klemme de.. så man gir gjerne en klem når man har fått noe .. eller ..

Birgitte: ja .. eller hvis man møter noen man ikke har sett på lenge.

Berit: Og så kom vi jo tilbake igjen, og da var det litt mer sånn .. 'ahh, skal vi ta en klem?' 'er det greit for deg?' og så er det sånn .. ehh at det ble litt mer litt mer sånn, nå trengte en klem, nå var det lenge siden. Den der omtanken og kunne bare kjenne på et sånt nærvær da.

Spesielle anledninger som trekkes frem hvor det har blitt tatt imot og gitt klemmer, er nyttårsaften og begravelser. Flere forteller at de ikke var samlet flere enn det antall mennesker som var tillatt på nyttårsaften, men at restriksjonen på nærhet ikke ble holdt denne kvelden. Det er en spesiell feiringsdag, hvor det ligger mye tradisjon av å klemme ved midnatt og si «godt nyttår», samtidig som det gjerne har blitt drukket alkohol, som også trekkes frem som en grunn for at man glemmer å holde restriksjonene. Men det kommer også frem at det for noen ikke var helt uten forbehold de klemte på nyttårsaften, da tankene på restriksjonene og konsekvensene ikke var langt unna.

Anne: mmm. Ja.. nyttårsaften.. men da .. det var .. ja.. klokken var sånn tolv og så liksom.. var det de som vi var med den kvelden da . vi hadde liksom klart å sitte ganske greit fra hverandre hele kvelden, og så når klokken ble tolv .. det var noen av bestekompisene til kjæresten min da, som jeg også har blitt ganske godt kjent med. Og som jeg ikke har sett før på nyttårsaften da. Ehh.. og så gir de meg en klem når klokken er tolv og sier sånn 'ja, godt nyttår'. Da var jeg sånn, den første klemmen var veldig ubehagelig, og så ble jeg litt sånn ... det .. det her var egentlig bare veldig koselig.

Berit og Carina: ler

Anne: så gav jeg liksom de andre en klem også. Så .. men da handlet det .. da .. det var jo fortsatt en.. på en måte .. risikovurdering i hodet mitt på en måte, at er det verdt å gi den klemmen nå, eller hva skjer hvis det ikke kommer til å gå bra på en måte. Men .

ja .. da var det jo også den .. den tilliten da.. jeg visste jo at de ikke .. på en måte .. hadde vært med noen andre heller på en måte.

I to av gruppene har det vært personer som har deltatt i begravelse i løpet av koronaperioden. Alle de forteller om lignende opplevelse, hvor de vet at de ikke burde klemme og være så nærme, men at det i denne situasjonen opplevdes som viktigere å kunne vise omsorg ved å klemme, enn å opprettholde restriksjonene på fysisk nærhet. De mente det ikke var verdt det å la være å klemme, og at korona føltes uviktig i den situasjonen.

Andrine: .. det var litt sånn, 'dette er ikke verdt det liksom. Jeg kan .. jeg vil heller gi deg en klem og sitte i karantene, enn å være kald'.

Cathrine: men så, når på en måte den .. vi var under, og når kisten skulle senkes ned, alle bare ga helt faen da, for da var alle bare sånn 'vi bare MÅ klemme'

Anniken: ja, men det er faktisk det .. det er virkelig et punkt der jeg bare kjente at dette her er så rart liksom. sånn .. vi hadde akkurat .. ja tanta vår har akkurat blitt senket i graven, alle var så lei seg, datteren til tanten vår stod liksom å hylskrek eller gren liksom, og så skulle ikke vi .. per regler, gi hun en klem liksom. også så vi bare at noen ga en klem, og da var på en måte .. ble det litt sånn der, jeg må bare klemme .. det var hel forferdelig

Anniken: men det føltes bare så .. altså i den situasjonen der man har mistet en kjempeflott dame, og man er kjempelei seg, så føltes bare hele korona .. var bare sånn uviktig, på en måte. At du bare ..

Det kom også frem at flere av informantene hadde tatt imot klemmer, selv om de ikke nødvendigvis ønsket dette, fordi klemmen ble initiert av den andre personen. Dette ble ikke definert som en situasjon hvor klemmen var viktig, men den ble mottatt fordi det enten (1) gikk så raskt at de ikke rakk å reagere, (2) de ønsket ikke å nekte personen en klem eller (3) de ønsket ikke å være frekk eller gjøre personen ukomfortabel.

Carina: jeg har jo hatt besøk av besteforeldre hjemme hos meg i julen. Ehh . hehe .. som man ikke skal klemme egentlig.. men, ehmm .. når min bestemor tok initiativ til den klemmen, så trakk jeg meg ikke unna. Ehh, det var mest det at, hvis hun ikke ville, så kom ikke jeg til å på en måte .. klemme henne.

Anniken: men jeg følte også .. jeg sa jo ikke stopp, men .. for da. Det hadde jo blitt veldig.. det hadde vært kleint. Da hadde jeg følt med slem liksom, hvis hun hadde veldig lyst på en klem og gikk .. var på vei liksom.. klemme meg .. skal jeg liksom si sånn 'STOPP' ... så det blir jo veldig sånn blandede følelser av det her er ikke rett, men du vil ikke gjøre hun ukomfortabel, eller være frekk liksom, eller ..

Kun en av informantene som hadde vært i situasjoner hvor en annen person initierte en klem, forteller at han aktivt stoppet klemmen fra å skje. Her ble viktigheten av å opprettholde restriksjonen, spesielt til eldre mennesker i risikogruppen, vurdert som høyere enn å unngå en ukomfortabel situasjon.

Bendik: ehh .. jeg har jo sånn som min farmor, sant. Som blir helt vill når jeg kommer på besøk. Så prøver hun seg av rent instinkt. Men da rygger jeg unna.

4.2 «De andre» og interaksjoner

«De andre»

Det kommer tydelig frem at de fleste informantene opplever det som at de har valgt sine nærmeste venner for koronaperioden, og holder seg til dem. De aller fleste har likevel mange mennesker de definerer som venner, men som de ikke tilbringer tid med for øyeblikket. Når det er snakk om andre venner og bekjente som de ikke møter ofte nå, uttrykker de et ønske om å ikke være moraliserende eller dømme deres oppførsel og handlinger. De ønsker å ha tiltro til at alle gjør så godt de kan, og vil tenke at alle har sine grunner til hvorfor de gjør som de gjør.

Beate: moraliserende liksom. og en kan ikke være moralpoliti nå .. fordi da kan de peke på meg da og bare 'men var ikke du med .. ' sant. Altså jeg er ikke perfekt jeg heller

nå.. Så da føles det så feil å være sånn 'hvorfor gjør du det?' ... Fordi en vet ikke grunnen til det, og alle gjør feil nå liksom.

Samtidig er det en tydelig dissonans mellom hvordan de ønsker å forholde seg til andre, og hvordan de faktisk reagerer og tenker når de ser andre i situasjoner. De forteller om irritasjon og frustrasjon over andre venner som de ser i situasjoner som de mener bryter restriksjonene på fysisk nærhet. Av eksempler trekker de frem at de blir irritert når de ser mange som samler seg, og er sammen med mennesker som informantene vet ikke er nærkontaktene deres, og når de ser på sosiale medier at noen er på fest.

Andrine: det mer hvis jeg ser på snapchat at folk er på fest, og deler ..

Birgitte: ja!

Andrine: og sender rundt samme champagne flaske og sånn og spruter på alle etterpå, da blir jeg bare sånn '... 'er det mulig?'

Birgitte: da har du ... fått korona på alle liksom.

Andrine: 'du har femti år til du kan feste etter dette liksom, må dere sleike på samme tut akkurat nå?'. Da blir jeg litt irritert.

Flere forteller om eksempler hvor de bevisst velger å holde seg unna venner i kortere eller lengre perioder, dersom de mener at denne personen har vært uforsiktig eller bryter restriksjonene på fysisk nærhet. En informant forteller at hun lot være å treffe en god venn i over en uke, etter at vennen hadde vært på en hyttetur. Informanten mente at vennen ikke hadde opprettholdt reglene på antall mennesker og avstand til andre, og ønsket da ikke å utsette seg for potensiell smitte. Noen har venner de gjerne skulle ha tilbragt mer tid med, men som de har latt være å treffe i koronaperioden, fordi de mener at de har en løsere tilnærming til restriksjonene enn de selv.

Dina: Så det er sånn, da .. da blir jeg litt sånn 'okay, greit.. dette her er ikke riktige folk å henge med nå' men det føles så teit ut og, for det er dine beste kompiser ..

Sammenkomster

Alle gruppene forteller at de har vært nøye på å ikke samles flere mennesker enn det som på et hvert tidspunkt har vært tillatt. For noen av gruppene har dette vært veldig viktig, og de har heller avlyst sammenkomster enn å være flere enn tillatt eller utelukke noen, spesielt da det ble få mennesker som var tillatt å samles. Noen forteller også at de har latt være å delta, dersom det da hadde blitt for mange mennesker, og holder seg heller hjemme. Det kommer også frem at det har opplevdes som vanskelig å få til sammenkomster, grunnet skiftende regler og restriksjoner, og at det da har vært enklere å la være.

Berit: at det har blitt mer sånn. Og når vi har prøvd å planlegge bursdager for eksempel, så har det vært sånn «okay vi prøver å få det til da», og så er det sånn, Bent Høie bare «nei» og så må du på en måte bare ..

Anne: Det er ikke .. ja, det er ikke alltid så lett å på en måte .. da har det heller blitt til at man kanskje er hjemme, enn å på en måte initiere en sammenkomst på en måte. Dessverre.

Alle gruppene har lagt eksplisitt vekt på at de ikke har vært samlet flere enn det tillatte antall mennesker, likevel kommer det frem at en av gruppene har til tider heller vært en person for mye enn å avlyse en sammenkomst. De begrunner dette med at de da har spurt alle om de synes det er greit at de er en mer enn det som er tillatt eller anbefalt.

Andrine: men det har vært liksom .. okay vi er kanskje en for mye, men hvis vi ikke tar den med, så må vi gjerne bare avlyse, for det blir for dumt. Og så har det gjerne vært ... vi har hørt med alle, 'er det greit at vi er en mer', og så 'ja, for jeg bor jo med hun' eller .. 'jeg er med hun hver dag, så for meg er det greit'. Og så har vi bare på en måte funnet ut av det.

I to av gruppene har en eller flere av dem deltatt på en del sammenkomster sommeren 2020, hvor det da var tillatt å være 10-20 personer i perioder. Dette var en periode med lave smittetall i Bergen, hvor flere forteller at de slapp litt opp og tenkte ikke på regler og restriksjoner hele tiden. De forteller at de ikke var flere mennesker enn tillatt, men gjerne var samlet maks antall personer flere dager i uken. En person forteller om 17.mai feiring,

hvor hun var på en sammenkomst med 20 personer, og så i løpet av samme dag gikk videre til en annen sammenkomst med 20 nye personer. Dette kan tyde på at regelen om antall personer forstås som tydelig og et konkret tall, som man ikke må tenke på hele tiden, mens å begrense antall nærkontakter og holde en meters avstand oppleves som en mer diffus regel, som konstant må tenkes på for å opprettholdes.

Camilla: og hvis vi har vært .. på noe sånn vors eller noe sånn da, så har vi aldri vært mer enn det som er lov. Tror jeg .. som jeg kommer på.

Birgitte: men da var det jo gjerne ... var det tjue stykker som var lov?

Camilla: det var tjue ja

Andrine: det er jo ganske mange

Birgitte: så vi var jo tjue hver helg .. omtrent

Interaksjoner i offentlige rom

Alle gruppene forteller at de er nøye med å holde avstand til fremmede på butikker og på gaten, samt at det er viktig for dem å bruke munnbind når de handler. Det kommer frem at å bruke munnbind er ikke bare viktig for egen del og for å unngå smitte, men også for å signalisere til dem rundt at man tar reglene på alvor.

Anne: prøvd å liksom .. alltid ha med munnbind og liksom .. hvertfall vise det at liksom 'okay'- kanskje noen ganger gått ut av butikken med munnbind og så bare hatt det på, når du går liksom .. jeg vet ikke .. jeg føler at munnbind er litt sånn symbol på at man ..

Berit: ja ..

Carina: gir beskjed uten å bruke ordene

De forteller at det oppleves som ubehagelig når mennesker de ikke kjenner er nærme på for eksempel butikk eller treningssenter. Det oppleves som at den andre personen ikke respekterer restriksjonene, eller tar samme risikovurdering som dem, og det skaper usikkerhet for dem. I disse situasjonene trekker de stort sett seg selv unna for å få større avstand mellom seg selv og det andre mennesket, i stedet for å skulle be den andre personen flytte seg.

Berit: men jeg blir sånn, på trening og, så skal det jo være ...Men ehh .. og da kjenner jeg liksom en sånn en usikkerhet hvis jeg står og .. på et apparat og så er det liksom mindre enn en meter på siden av meg, og så kommer det en til og skal gjøre noe på siden, så er jeg sånn «kan du gå vekk» hehe men det er jo .. jeg tør jo ikke si noe om det, men det er jo ubehagelig.

Det oppleves som ubehagelig å skulle gi beskjed til noen man ikke kjenner, at de er for nærme. Unntaket er i jobbsituasjon, hvor en forteller at hun da er komfortabel med å be den andre personen holde avstand, når hun er på jobb i butikk.

Andrine: ja, da har jeg liksom sagt 'du må stå litt lenger unna'. For på jobb, så føler jeg at jeg har lov å si det.

Alle gruppene forteller om interaksjonssituasjoner som har vært ukomfortable, grunnet usikkerhet omkring hva som er passende atferd i situasjonen. Normalt sett har et håndtrykk vært nesten universell passende handling for et høflig møte med et nytt menneske. Når det kom anbefalinger om å unngå dette, har det skapt usikkerhet i de situasjonene hvor det før var en helt naturlig og en automatisert prosess å håndhilse på noen, da man ikke lenger hadde én felles handling som alle var kjent med. Noen løste dette ved å dunke albuer eller føtter mot hverandre, men ettersom det ikke var en universell enighet om en handling, fortalte alle om hilsningssituasjoner som opplevdes som ukomfortable. Flere forteller at de synes det er verre å ikke kunne håndhilse enn å ikke kunne klemme, ettersom håndtrykk er en måte å bryte isen med nye mennesker.

Anne: Jeg har vært i noen sammenhenger der man på en måte har blitt introdusert til nye mennesker og da er det litt sånn 'hva skal jeg gjøre nå' ... Skal jeg bare ehh .. vinke til dette mennesket, skal jeg ta de i hånden, skal jeg gi de en fot eller en albue?

Og samtidig som de forteller om disse situasjonene hvor de normalt sett hadde håndhilst, kommer det også frem at etter rundt 11 måneder med restriksjoner, er dette noe de har vent seg til. At det nå hadde opplevdes som merkeligere å faktisk håndhilse på noen når man

treffes, og flere forteller at de reagerer når de ser noen klemme eller hilse på hverandre på film eller TV.

Bendik: Jeg husker ikke hvordan det var når du kunne ta på folk, nesten. For det er blitt så plantet inn at .. det er jo sånn når du ser på film og, så reagerer du når folk hilser på hverandre.

Konsekvenstenkning

Gjennomgående for alle informantene er at det har vært mye konsekvenstenkning i forbindelse med fysisk nærhet i løpet av perioden med korona, for noen mer enn andre. En av anbefalingene fra regjeringer er å begrense antall nærkontakter og holde seg mest mulig hjemme. Dette kan oppleves som en uklar anbefaling, i motsetning til for eksempel antall personer som kan samles, som er et konkret tall. Informantene opplever at de hele tiden må gjøre vurderinger, i forhold til hva de skal for eksempel være med på, og hvilke konsekvenser det eventuelt kan medføre.

Berit: du hadde ikke så lyst til å gå på forelesning og kanskje få en melding senere om at der var det smitte, ehh ... for det er jo mange som tar samme emne som det vi gjør. Så det har jo vært litt slike ting når det kommer til vurdering av 'hva gidder jeg å utsette meg for?'

Dina: det er jo det som skjer, at vi liksom .. vi kan ikke sitte nært, vi kan ikke ... og hvis jeg får inn flere nærkontakter nå... det tenker jeg veldig ofte på, ja okay greit, jeg møter Tine så og så relativt ofte, i løpet av .. og de to jeg studerer med og så kollegaene mine. Det er liksom .. det er de. Og så dere da. Og da er det sånn .. okay jeg kan ikke ta inn nye.

Flere forteller også om mye tankestress i og etter sosiale situasjoner, og en bekymring for eventuelle konsekvenser av den sosiale situasjonen. Dette forteller de om, selv i og etter situasjoner hvor de har holdt restriksjonene på fysisk nærhet og antall mennesker.

Cathrine: og så det kanskje .. lit gira på å møte folk, man planlegger noe og så kanskje på vei til der, eller når du er der eller etterpå, at du er liksom sånn 'oj shit, tenk om noen er smittet'

Beate: ja

Cathrine: så får du den ugne følelsen.. du klarer ikke å .. nyte det helt

Flere uttrykker frustrasjon over å hele tiden måtte tenke over alt man gjør, og om det man har gjort eller vært med på, kan ha ført til at man har blitt smittet selv. Det er ingen som uttrykker spesiell frykt for å bli syk selv, men de opplever alle å være bekymret for å bli smittet for å så skulle smitte andre igjen. Da trekkes spesielt besteforeldre frem, at det ligger en bekymring hver gang de møter dem. Det kommer frem at det oppleves som slitsomt å hele tiden måtte ta valg, og at de slites mellom behovet for nærhet og sosialisering og ønsket om å følge restriksjoner og regler.

Berit: føler liksom .. at det har vært veldig slitsomt å alltid ha den der konsekvens tankegangen .. og .. ja.

Anne: det er liksom .. det har blitt veldig paradoksalt for du vil ha klem, men du vet at du ikke burde det, og .. ehm .. og så noen ganger er det litt sånn .. du vil ikke at folk skal være så nærme deg, men du føler ikke at du kan si fra, for du skal ikke være koronapoliti, det er litt sånn .. bare alltid veldig sånn .. ja .. det er litt sånn midt i det, på en måte. så må man ta valg, og så noen ganger så går det bra, andre ganger går det ikke bra, på en måte. Og det er jo alltid skrekken, at det ikke skal gå bra.

4.3 Vennskap under koronapandemien

Det er generell enighet innad i – så vel som på tvers av gruppene – om at restriksjonene og koronapandemien ikke har påvirket vennskapet dem imellom. De opplever det som at de nesten har kommet nærmere hverandre, nettopp fordi de har valgt hverandre som nærkontakter, og var tette fra før. I vennskapene med andre venner forteller de at det har vært vanskelig å få den nærheten de ønsker, i fraværet av fysisk nærhet. De opplever det som at vennskapet mister en dimensjon når man ikke kan være fysisk nære, og at det ikke er like lett å ha en personlig samtale over telefon eller facetime.

Anne: Jeg føler at liksom alle forhold man har til mennesker er både på en måte verbalt og .. og fysisk på en måte. Så det er liksom .. når man mister den ene delen så .. er det vanskelig å komme ... så .. liksom .. komme så innpå den personen eller få det vennskapet eller det forholdet som så nært som man vil da. Når man mister den .. fysiske nærheten.

Det uttrykkes også at de blir usikre i møte med andre, da de ikke vet hva den andre tenker om restriksjonene, eller hvordan den andre vil reagere på at deres oppførsel er ulik det den normalt hadde vært uten restriksjonene på fysisk nærhet.

Dina: nei . . .jaja men det er liksom sånn .. ehh .. vi møtte jo kompisen vår i går og sånn, så er jeg litt sånn, jeg vet ikke hva han tenker om at vi ikke gir .. en klem .. så det er liksom

Cathrine: om han blir lei seg liksom?

Dina: ja, om han tenker 'åja, er vi ikke ... på en måte, altså sånn .. venner?' Eller vi vet jo at vi er venner, men det er bare, det er sånn kleint møte fordi at du vet at det er en person du pleier å gi klem til.

De som er studenter, forteller at de ble kjent med medstudenter høsten 2019, men at utviklingen av vennskapene gikk saktere da restriksjonene ble innført i mars 2020, fordi de ikke kunne treffe hverandre fysisk. De forteller at måten å bli kjent med nye mennesker som studenter, er på vorspiel og fest, og når dette ikke er mulig, har det hindret bekjentskap til å bli gode vennskap.

Anne: ja, jeg tror nok bare at liksom den .. ehm .. på en måte utviklingen av vennskap har gått mye saktere .. fordi at .. den .. eh .. fysiske delen ikke har vært der, både liksom .. ja .. kanskje mest det at man ikke kan ha vært sammen .. og se hverandre og liksom er med hverandre og .. at .. det .. ja ..

Berit: det har vært et hindring for noe som potensielt kunne være noe mye mer

Som tidligere nevnt, har de fleste informantene venner de ikke har sett på lang tid på grunn av koronarestriksjonene. En av grunnene til dette kan synes å være situasjonsbetingede

vennskap. De forteller om venner som de kun treffer på fest, som det da ville vært unaturlig for dem å treffe på andre arenaer.

Beate: altså jeg har ikke sett de siden før mars, fordi det er unaturlig å møte de på noen annen arena. For det er liksom der ..

Dina: det diskuterte jo vi og .. med at liksom 'åh skal vi be Tor på å gå en tur' ... Og så er det sånn, 'nei det er rart' vi pleier å drikke øl når vi er sammen liksom.

Koronarestriksjonen om at man bør begrense antall mennesker man treffer, trekkes frem som en god unnskyldning til å la noen vennskap falme, med personer man ikke lenger ønsker å være nær venn med. Da slipper de konfrontasjonen, og har noe å skylde på for å ikke treffe denne personen.

Camilla: Men .. men nå er det på en måte lettere å .. ikke spørre for det er ikke lov liksom. At det på en måte har fadet litt vekk liksom

Birgitte: ja.. så det kan bli en slags unnskyldning, sånn 'det er jo korona, så .. kanskje vi skal vente ..' på en måte.

Gjennom kapittelet har det blitt tydeliggjort at informantene har respekt for reglene og restriksjonene på fysisk nærhet, og har i stor grad innrettet livene sine etter dette. Det har likevel hendt at andre behov har veid tyngre i ulike situasjoner, enn lojaliteten til restriksjonene. De forteller om en hverdag med mye vurderinger som må tas, og opplevelse av å måtte prioritere hva de kan gjøre eller være med på. Samtidig som hverdagen har blitt drastisk endret etter mars 2020, har de også tilpasset seg og nesten vent seg til en ny normalitet.

Kapittel 5: En ny normalitet

De fleste informantene som deltok i studien er studenter, og er i en livsfase som er preget av nye vennskap, sosiale sammenkomster og mange interaksjoner med venner og bekjente. For mange er dette formative år, og en periode i livet hvor hverdagen er strukturert på en helt annen måte enn senere i livet. Vennskap i denne perioden er ofte preget av fysisk nærvær og fester er en arena for sosialisering og utvikling av vennskap, og nettverkene er uformelle og under utvikling.

Analysen viser at for de unge voksne vennegruppene har det vært en periode hvor interaksjoner har vært preget av regelstyrt atferd, uklare- og bruddsituasjoner, behov for symboler i offentlige rom og vurderinger. Relasjoner til andre mennesker har vært preget av tillit til de nære vennene, men også svekkede nettverk, og viktigheten av enkelte ritualer har blitt tydeliggjort. Dette skal jeg diskutere og utdype i delkapitlene (1) interaksjoner i en ny hverdag og (2) relasjoner i en ny hverdag.

5.1 Interaksjoner i en ny hverdag

Ettersom symbolsk interaksjonisme er opptatt av handlinger, og hvordan man *løser* problemer i hverdagen (Aakvaag, 2008 s. 63-64), vil det gi mening å se resultatene fra studien i lys av denne sosiologiske teoriretningen. Det kan gi innblikk og bidra til å forstå hvordan vennegrupper har løst utfordringene med restriksjoner på fysisk nærhet i den nye hverdagen de ble påtvunget, og hvordan de har kommet frem til praksisene de anvender. Samtidig kan symbolsk interaksjonisme kritiseres for å være for mikroorientert og for fokusert på fortolkninger og hverdagstrivialiteter. Da kan det større bildet og trender i samfunnet bli borte (Repstad, 2007, s. 114). Samtidig vil detaljer og nyanser falle bort dersom man kun ser på det store bildet. Black (2015) diskuterer viktigheten av å studere hverdagsliv i artikkelen «Why Everyday Life Matters». Han argumenterer for at å studere hverdagsliv krever oppmerksomhet for det tilsynelatende uviktige, og vil være verdifullt da det bringer frem hvordan levende liv blir skapt (Black, 2015). Ettersom premisene for sosiale interaksjoner ble drastisk endret da restriksjoner på fysisk nærhet ble innført i mars 2020, har det nå en ny relevans å studere hvordan hverdagsliv leves og organiseres, i konteksten av Covid-19 pandemien.

Det er ingen tvil om at de fleste i Norge har blitt påvirket av restriksjonene på fysisk nærhet på en eller annen måte. Om det er hjemmekontor, å ha eller være på færre besøk enn man pleier, eller å få mindre nærhet i form av klemmer. For noen vil restriksjonene ha påvirket hverdagen mer enn for andre. De fleste informantene i studien er studenter, en livsfase preget av nye vennskap, sosiale sammenkomster og mange interaksjoner med venner og bekjente. Analysen viser at de som er i denne livsfasen har opplevd større endringer i hverdagslivet enn det som kom til uttrykk fra informantene som var i en mer voksen livssituasjon med fulltidsjobb og egen leilighet.

Alle informantene uttrykte at restriksjonene på fysisk nærhet ga mening for dem, og at de ønsket å følge reglene og restriksjonene. Det viste seg at det ikke alltid var like enkelt, og alle har vært i situasjoner hvor restriksjonene ble utfordret eller ikke overholdt.

Regler og restriksjoner

Restriksjonene på fysisk nærhet har vært inngripende, og har preget hverdagen til de fleste informantene i stor grad. For tre av gruppene har hverdagen endret seg i stor grad, da de fleste i disse gruppene er studenter. Fysiske forelesninger har vært avlyst i store deler av skoleåret, og fester som for dem var en måte å bli kjent med hverandre og andre studenter på, har vært frarådet. Likevel forteller alle at de har ønsket å følge reglene og restriksjonene nøye, da de opplever det som effektivt mot smitte. Dette stemmer overens med at oppslutningen om reglene har vært god i Norge (FHI, 2021).

Samtidig kan det settes spørsmålstegn ved hvorvidt det har opplevdes som et reelt valg å respektere reglene og restriksjonene. Måten reglene og restriksjonene ble innført på la ikke opp til diskusjon, motsigelser eller kritisk tenkning. Det ble overført informasjon, som befolkningen tok imot. Analysen viser at de unge voksne vennegruppene i stor grad har innrettet hverdagslivene sine etter reglene og restriksjonene, uten å videre sette store spørsmålstegn ved dette. Dette kan henge sammen med at det i Norge er en «kollektiv individualisme» som preger mentaliteten, hvor man aksepterer at løsningen ikke nødvendigvis er det beste for den enkelte, men det beste for fellesskapet (Hutchinson, 2010, s. 22-24). Dette synliggjøres når Berit forteller at de prøvde å planlegge sammenkomster; «og så er det sånn, Bent Høie bare ´nei´». Dette viser hvor stor autoritet regjeringens

beskjeder har over de unge voksne vennegruppene, og i hvor stor grad de fleste har innrettet seg etter dette, ved å da la være å arrangere den sammenkomsten. Dette resonnerer også med konsekvensene av bank-undervisning som Freire (1970/1999, s. 54-70) skisserer, hvor informasjon som passivt overføres fra den ene parten til den andre fører til mindre handlekraft og passivitet som mottakerne.

Unntaket er én gruppe, som ved endringer i antall personer som kunne samles, har undersøkt med de involverte om det er i orden for alle å være en person over det tillatte antallet. Denne gruppen ytret at de ønsket å følge reglene, men at «det ble for dumt» å avlyse fordi de var en person for mye. Dette kan sees på som et uttrykk for behov for å bestemme noe selv, eller en følelse av å bestemme noe selv i en tid preget av regler som styrer det sosiale livet. Og ved at alle i gruppen var enige om at det var i orden å være en person mer, selv om det gikk imot restriksjonene fra regjeringen, kan det ha forsterket deres interne gruppesamhørighet.

Alle gruppene i studien forteller at det er viktig for dem å holde avstand til fremmede når man er for eksempel på butikken, og de opplever det som ubehagelig når fremmede er for nærme dem. Det er derimot få som forteller at de har gitt beskjed til personen som de opplever er for nærme dem, da har de heller selv trukket seg unna. Det er mye som tyder på at det er viktig for de unge voksne vennegruppene å ikke skille seg negativt ut i offentlige rom, ved å unngå å gi beskjed til fremmede om at de er for nærme. Ved å unngå å dra fremmede inn i interaksjoner de ikke har bedt om, følger de unge voksne vennegruppene korrekt oppførsel i offentlige rom gjennom det Goffman (1959/1992, s. 190-192, 1963, s. 33-35, 59-61) kaller høflig uoppmerksomhet. Samtidig kan det sees på som et uttrykk for at de opplever seg selv som likestilt med den andre, som kunder på en butikk eller passasjerer på en buss. Da vil ikke rollen de inntar i situasjonen tilsa at de kan gi beskjed til den andre og de hadde da risikert å gjøre seg selv eller den andre personen forlegen. I følge Goffman (1959/1992) spiller alle roller i sosiale situasjoner. Når rollene skifter, endres også oppfatningen av hva man «har lov til å gjøre» i interaksjonen. Andrine forteller at når hun er på jobb i butikk, føler hun at hun har lov å gi beskjed til kundene om å holde mer avstand. I denne situasjonen utøver hun da en menneskelig makt over kunden og opplever at rollen hun har som ansatt tilsier at det er akseptabel atferd.

Brudd og uklare situasjoner

Det er regler, prosedyrer, metoder og strategier når mennesker skaper meningsfulle sosiale interaksjoner (Aakvaag, 2008, s. 63-65). Uklare interaksjonssituasjoner kan oppstå når man er usikker på hvilke forventninger og normer som gjelder for situasjonen man er i. Man kan oppleve det på reise, hvor de kulturelle kodene er ulike fra Norge, hvor man i mange land for eksempel kysser hverandre på kinnet når man møtes, også ved første introduksjon til noen i en vennskapelig setting. Noen steder er det et kyss på kinnet, andre steder et kyss på hvert kinn. For en som da ikke er innforstått med disse sosiale og kulturelle kodene, kan situasjonen fremstå som ubehagelig, da man er usikker på hva korrekt handling og oppførsel er. I Norge er håndhilsning stort sett ukomplisert og universelt akseptert som en høflig måte å møte nye mennesker på, mens klemming er en relativt ny trend og det varierer hvor utbredt det er. Universitetslektor Klara Sjo uttalte til NRK at hun fant i Norsk Etnologisk Gransknings undersøkelse «hilsen og tiltale» fra 2008, tydelige trekk på at unge klemmer mer enn eldre, men også at foreldregenerasjonen syntes å ha blitt mer intime. Det er likevel både individuelle og geografiske forskjeller i utbredelsen av klemming (Blom, 2020). Ettersom det er individuelle og geografiske forskjeller i utbredelse, har ikke klemmen vært helt ukomplisert og har ført til uklare situasjoner før tiden med restriksjoner på fysisk nærhet. Som for eksempel da Trond Giske gikk inn for en klem i møte med daværende statsminister Jens Stoltenberg i 2007. Det oppstod en klossete situasjon, da Jens Stoltenberg ikke møtte denne klemmen, og han uttalte i ettertid at situasjonen var uklar for ham, da han ikke skjønnte om Trond Giske ville klemme, hviske ham noe eller si velkommen (Blom, 2020).

Er det noe det siste året har vært preget av, er det uklare interaksjonssituasjoner, da spesielt i forbindelse med situasjoner hvor håndhilsning tidligere hadde vært korrekt handling. I følge Goffman (1959/1992) vil mennesker strekke seg langt for å både fremstå som en respektabel person, men også for å respektere samhandlingspartneren. Derfor vil situasjoner som fremstår som uklare, oppleves ukomfortable. Alle gruppene forteller om uklare situasjoner, som oppleves som ubehagelige eller «kleine», hvor det har vært usikkerhet rundt hvordan man skal hilse på det andre mennesket. De forteller om hendelser hvor noen går inn for en albue hilsning, mens andre prøver fot mot fot hilsning, men man vet ikke på forhånd hvordan den andre personen vil hilse. Her oppstår det da det som Goffman (1959/1992, s. 190-192, 1963, s. 33-35, 59-61) kaller reparasjonsarbeid, om man tar i bruk ord for å forklare

seg eller le bort det ubehagelige i situasjonen. På den måten søker man etter å fremstå som en oppegående person som normalt sett vet hvordan man hilser, men også for å unngå at den andre personen blir flau, og på den måten respekterer man samhandlingspartneren. Dette kommer også frem i resultatene, hvor Berit uttrykker at klemmen måtte avklares verbalt med den andre parten, før de inngikk i en klem.

Bakgrunnsforventninger i interaksjoner er ikke synlige, men brukes av mennesker både for å tolke sosiale situasjoner, og for å bestemme hvordan en skal oppføre seg i situasjonen (Garfinkel, 1984/1967, s. 36-37). Når Anniken uttrykker at hun tok imot en klem fordi hun ikke ville gjøre den andre personen ukomfortabel, tydeliggjøres det hvor viktig det er for henne å respektere den andre personen. Samtidig synes det å også handle om hvordan en selv fremstår ovenfor den andre personen, ettersom det også uttrykkes at om hun ikke hadde tatt imot klemmen, hadde hun følt seg slem og frekk. Her tydeliggjøres bakgrunnsforventningene i interaksjon mellom disse to menneskene, og betydningen det potensielt kunne hatt ved å bryte med disse forventningene. Unntaket var Bendik, som aktivt hadde rygget unna bestemoren som prøvde å gi ham en klem. Dette viser at behovet for å respektere interaksjonspartneren og ikke bryte med bakgrunnsforventninger, er for noen større i visse situasjoner, enn ønsket om å opprettholde restriksjonene på fysisk nærhet.

I perioden med restriksjoner på fysisk nærhet kommer bakgrunnsforventninger tydeligere frem. Atferd som hadde vært klare brudd med forventninger i sosiale interaksjoner før korona, har nå blitt normalisert for de unge voksne vennegruppene. Hadde man forsøkt å dunke albue med en annen person for å hilse før korona, hadde dette nok blitt opplevd som et brudd med sosial oppførsel, og vært gjenstand for reaksjoner fra den andre parten. Hadde Berit spurt venninnen om det var i orden for henne å klemme før korona, hadde det nok ført til forvirring for venninnen, om hvorfor dette måtte avklares verbalt. Samtidig viser analysen at de fleste har tilpasset seg og internalisert reglene, til den grad at de reagerer når de ser noen håndhilse på TV. Dette viser hvor tilpasningsdyktige de unge voksne vennegruppene er, og hvordan den nye hverdagen har ført til endrede bakgrunnsforventninger.

Behov for symboler

Interaksjoner i offentlige rom har i perioden med Covid-19 smitte vært preget av behov for symboler. Alle gruppene forteller om bruk av munnbind når de skal på butikker. De bruker munnbind både for smittevern, men også som en måte å signalisere til andre at de tar smittevern på alvor. Dette kan være ekstra fremtredende for grupper i alderen 18-27 år, da dette er en gruppe som det har vært mye offentlig diskusjon om og som til tider opplever at de har fått skylden for økt smitte i Bergen (Farestveit et al., 2020). I følge Goffman (1959/1992) vil mennesker i interaksjonssituasjoner søke etter å fremstå som en respektabel person, og søke etter å fremstille seg selv på en bevisst måte. Det kan være med på å forklare hvorfor alle gruppene i studien legger stor vekt på å bruke munnbind og å holde avstand til fremmede på butikken, at de da ønsker å signalisere til omverden at «jeg er ikke en av dem som har skylden for smitten, selv om jeg er student eller ung».

Å bruke munnbind i offentlige rom har gjennom pandemien blitt mer og mer vanlig til den grad at det av flere oppleves som å være «en del av gjengen» (Bierud et al., 2021). Dette resonnerer med hvordan mennesker utvikler sin sosiale identitet gjennom interaksjon med andre, og hvordan de forventningene man antar andre har til en, legger føringer for hvordan man oppfører seg (Mik-Mayer & Villadsen, 2007, s. 46). Dette kommer også til syne i resultatene når de unge voksne vennegruppene forteller at de er nøye på å bruke munnbind i offentlige rom. Det oppleves som at det er det som forventes av dem, samtidig som de signaliserer at de innfrir de forventningene og, som Carina sier, gir de da beskjed til andre uten å bruke ord. Ved å bruke munnbind som symbol, signaliserer de tydelig hvilke sosiale gruppe de ønsker å tilhøre, og hvilken referansegruppe de har valgt (Solvang, 2002, s. 38-43; Bauman & May, 2004, s. 27-40).

Konsekvenstankegang og vurderinger

Mange av informantene snakker om at de må gjøre mange vurderinger i forhold til valg av hva de skal være med på eller gjøre, og vurderinger av hvilke konsekvenser det kan medføre. Restriksjonene om å unngå å samles mange mennesker, og ha få nærkontakter i løpet av en uke, er mer diffuse restriksjoner som krever konstant bevissthet og det ligger mye ansvar på den enkelte. Det kommer frem i analysen at enkelte virker å ha et slags regnskap i hodet over hva de har gjort og hva de kan gjøre. Om de velger å ikke gå på fysisk forelesning, kan de tillate seg å delta på noe annet. Det kommer også frem at de fleste

opplever tankestress i og etter sosiale situasjoner, og at det er slitsomt å hele tiden gjøre vurderinger og tenke på mulige konsekvenser. Dette kan være med på å forklare hvorfor noen av gruppene etter hvert har latt være å ta initiativ til sammenkomster. Restriksjonene har vært skiftende, hvor maks antall mennesker som kan samles inne har variert frem og tilbake mellom 5-20 mennesker. Det uttrykkes en oppgitthet og resignasjon, at det oppleves som forgjeves å planlegge noe, da sjansene for at restriksjonene endres og de må avlyse oppleves som for stor. Ettersom hva man finner meningsfullt i stor grad formes gjennom sosiale interaksjoner, kan manglende sosiale interaksjoner påvirke enkeltmennesker i stor grad. Det er knyttet til ensomhet og følelse av manglende tilhørighet, som påvirker menneskers mestringsressurser (Meld. St. 19 (2018-2019), s. 12, 69-70).

Konsekvenstankegangen og det mentale stresset de forteller å ha hatt i og etter sosiale situasjoner, kan være med på å forklare dissonansen enkelte virker å ha mellom meninger og egen atferd. De mener at restriksjonene er bra og fungerer, men fordi de ikke klarer å opprettholde dem konstant, har de begrunnelser for hvorfor restriksjonene ikke alltid blir opprettholdt. Dette kan sees på som et forsøk på å unngå det mentale stresset de gjerne ellers hadde hatt. Dissonansen kommer frem når de snakker om at avstandsrestriksjonen gir mening for dem, men senere sier at «når man først er i samme rom, spiller det ikke noen rolle om man holder en meters avstand» og når de begrunner hvorfor de er nærme hverandre med at de stoler på hverandre.

Samtidig synes det for de unge voksne vennegruppene å ha vært enklere å holde de konkrete restriksjonene, som maks antall personer som kan samles. Å begrense antall nærkontakter, er en mer diffus anbefaling, som krever vurderinger og en konstant bevissthet på hva man gjør i løpet av en uke. To av gruppene forteller at det har vært viktig for dem å ikke samles flere personer enn tillatt, men så har de gjerne vært på flere ulike sammenkomster med maks antall personer i løpet av uken, og dermed ikke begrenset antall nærkontakter. Å være flere enn tillatt antall mennesker ville vært et synlig brudd på restriksjonene, mens antall nærkontakter og hvem man treffer i løpet av en uke ikke er synlig for andre på samme måte. På denne måten kan man i enkelte settinger unngå å forholde seg til «den generaliserte andre» og hvilke forventninger man tror andre har til en, og som legger føringer for hvordan en oppfører seg (Mik-Mayer & Villadsen, 2007, s. 46-47).

Alle informantene forteller at de har vært nøye på å holde avstand til fremmede på butikk og buss, samt bruke munnbind når de er på butikker og offentlig transport. Til tross for at de mener at restriksjonene gir mening, viser analysen at mange opplever det som vanskelig å holde den anbefalte én meters avstanden til nære venner og familie. Fire grunner for hvorfor fysisk avstand ikke alltid har blitt opprettholdt er identifisert; (1) Det føles unaturlig, (2) de har tillit til de nærmeste vennene sine, (3) de har ikke plass til å holde avstand og (4) de glemmer det.

Grunnene de oppgir for hvorfor avstanden ikke holdes til nære venner og familie kan tyde på at det er underliggende forventninger til venner og familie, som ikke er like lett å endre, som det har vært å tilpasse seg i offentlige rom. I offentlige rom tyder analysen på at det var viktigere for de unge voksne vennegruppene å avgi et bestemt inntrykk av seg selv til omgivelsene, enn det det synes å ha vært ovenfor nære venner og familie. Her kan offentlige rom som butikk og buss sees på som frontstage i Goffman's (1959/1992) teaterbegrep. Hvor man aktivt spiller en rolle og prøver å fremstille seg selv på en bestemt måte. Backstage er stedet hvor forestillingen forberedes, og er ikke synlige for publikum, og kan i denne sammenheng sees på som private settinger med nære venner og familie. Her kan det virke som at de relasjonelle forventningene man har til hverandre gjør at lojaliteten til restriksjonen på fysisk nærhet utfordres og til tider forsvares av de unge voksne vennegruppene.

5.2 Relasjoner i en ny hverdag

I et mikrointeraksjonsperspektiv, er det gjennom ansikt-til-ansikt interaksjon man skaper en meningsfull sosial verden (Aakvaag, 2008 s. 63-64). Man kan kanskje tenke at vi er heldige som lever gjennom en pandemi akkurat nå, og ikke under spanskesyken for 100 år siden. I dag har mange muligheter til både å jobbe hjemmefra, men også holde kontakten med venner og familie via telefon og videosamtaler, som er muligheter man ikke hadde hatt for et par tiår siden. Men kan de elektroniske kommunikasjonsmidlene veie opp for mangelen på fysisk nærhet? Unge voksne i alderen 18-27 år er i en formativ fase i livet, hvor de ofte ikke har stiftet egen familie, og de uformelle nettverkene er viktige (Frønes & Brusdal, 2000, s. 49-52). Av de 13 informantene som deltok i gruppeintervjuene, bor ni i kollektiv med

venner, eller alene. I denne fasen av livet vil vennskap kunne oppleves som et viktigere sosialt nettverk enn det gjerne vil senere i livet når man er etablert med egen familie.

Et vennskap og sosialt nettverk bygger på blant annet forventinger man har til hverandre og felles holdninger (Bauman & May, 2004 s. 27-39; Tjora, 2018). Dette kommer frem i vennegruppene jeg har intervjuet også, da det var stor grad av enighet i hvordan de har forholdt seg til restriksjonene på fysisk nærhet. Hvordan de forholder seg til restriksjonene, er nok i stor grad formet i gruppen, da man blir påvirket av menneskene man har rundt seg. Man finner betryggelse i egne valg, gjennom bekreftelse fra de nærmeste vennene sine. Dette er prosesser som er en del av utviklingen av ens selvoppfattelse (Mik-Mayer & Villadsen, 2007, s. 46). Da restriksjonene på fysisk nærhet kom, ble man tvunget til å velge sine nærmeste venner, hvem man ville ha som sine nærkontakter. Gruppene jeg intervjuet, var nettopp det – vennegrupper som i mer eller mindre grad hadde valgt hverandre, og dermed valgt bort noen andre. I pandemikonteksten ble det veldig tydelig hvem som er nærme venner, og hvem som ikke er det. Skillelinjen mellom «oss» og «de andre», har nok blitt tydeligere gjennom pandemien, enn den var før. Så de opplever det som at de har blitt tettere med de næreste vennene og har stor tillit til dem. Men ved å velge noe, velger man også vekk noe annet, eller noen andre (Bauman & May, 2004, s. 27-40). Dette synes å ha skapt tettere samhold mellom de innad i vennegruppen, og da på andre siden skapt en mer tydelig distanse til «de andre».

Viktigheten av ritualer

Som tidligere nevnt, oppstod det mange nye måter å hilse på andre mennesker på, da håndhilsning ble frarådet. De ulike nye måtene å hilse på viser kreativiteten som oppstod da restriksjonene på nærhet kom, samt behovet for et hilsningsritual som kunne erstatte håndhilsning. Når man følger ritualer for hilsning, viser man både respekt og anerkjenner mennesket man møter (Firth, 1972, s 1-4). Dette er viktig for å selv fremstå som en respektabel person, og legger til rette for en videre suksessfull interaksjon. Men samtidig legger de nye måtene å hilse på, alt til rette for nettopp uklare situasjoner, ved at det ikke lenger er én universell handling når man treffer et nytt menneske. Dette kan føre til at samhandlingen videre kan oppleves haltende eller lite suksessfull, og kan forårsake misforståelser mellom mennesker. En gruppe forteller om usikkerhet knyttet til å ikke gi

klem til en venn de normalt hadde gitt en klem til. Her uttrykker de bekymring for hva den andre personen tenker, om han blir lei seg eller føler at de ikke er like gode venner lengre. Her ligger det klar uttalt forventning vennene mellom, at de klemmer når de møtes og at det kan symbolisere hvor godt vennskapet er. Samtidig viser det hvor viktig et slikt ritualet er i vennskapet dem imellom, men at det er noe som ikke uttrykkes verbalt mellom dem.

Ettersom intimitet synes å i større grad enn tidligere kunne fås i vennsforhold, ikke bare i familien (Andersen, 2011), vil venner for mange mennesker være viktige personer i ens hverdagsliv. For unge voksne, som gjerne ikke bor i samme by som familien sin, og ennå ikke har stiftet egen familie, vil venner ofte være de næreste relasjonene. Det er her man kan føle seg trygg, og i mange vennerelasjoner kan det være naturlig å klemme og å være fysisk tett på hverandre. Som nevnt tidligere, har de unge vennegruppene i studien opplevd det som vanskelig å holde avstand til de nærmeste vennene. Og i visse situasjoner, har de brutt restriksjonene på fysisk nærhet også med mennesker som ikke er de nærmeste vennene. De fleste kan fortelle om hendelser hvor de har gitt eller tatt imot en klem av noen som ikke var blant nærkontaktene deres.

I forrige delkapittel diskutere jeg klem som en del av uklare interaksjonssituasjoner, hvor det var situasjoner hvor informantene var usikre på hvordan det ble oppfattet av den andre at de ikke klemte. Dette tyder på at det for unge voksne i Bergen er vanlig å klemme venner, selv om de gjerne ikke definerer seg som «klemmere». Analysen identifiserer tre situasjoner hvor lojaliteten til restriksjonene på fysisk nærhet utfordres og en klem oppleves som viktig; (1) de treffer noen de ikke har sett på lenge, (2) når de får eller gir gaver og (3) spesielle anledninger, som nyttårsaften eller begravelse. Felles for alle disse situasjonene, er at de ikke har planlagt å klemme noen, men at noe skjer underveis i interaksjonene med andre.

Selv om det er store individuelle og geografiske variasjoner i hvor mye man klemmer (Blom, 2020), er det tydelig at det er en alminnelig måte å møte mennesker på i visse situasjoner. Gjennom avisbilder hvor for eksempel Therese Johaug klemmer Kong Harald da hun feiret at hun vant VM i 2011, eller når Jens Stoltenberg omfavnet Eskil Pedersen i en klem dagen etter angrepet på Utøya i 2011 (Blom, 2020), har klemmen blitt et vanlig skue i offentlige rom. Det er tydelig at det her er situasjonene som er betingelsen for klemmingen og at den

er et uttrykk for noe mer enn det ord kan si, i øyeblikk hvor ord kan virke fattige. En klem kan være kinn mot kinn hudkontakt i noen sekunder, men den kan også bety noe mer. En klem kan være uttrykk for omtanke, omsorg og kjærlighet. Dette viser også analysen fra denne studien, hvor det kom frem at det var ulik grad av gyldiggjørelse av klemmen, avhengig av situasjonskonteksten. De ulike situasjonene tyder å ha ulik verdi i forhold til hvor viktig klemmen er. Når det er noen de ikke har sett på lenge eller gaver er gruppene delt. Noen forteller at andre har initiert den klemmen og da tatt imot, mens andre har holdt seg helt unna denne typen klemmer. Analysen viser at klemmen har høyere verdi i konteksten av nyttårsaften og begravelser. Felles for begge disse situasjonene, er at det er hendelser med mye tradisjon og ritualer som er viktige for mange mennesker.

Ved klemming på nyttårsaften kom det frem at en del av begrunnelsen var at det var alkohol inne i bildet, samt feiringen og tradisjonen med å klemme ved midnatt. Likevel fortalte en informant om opplevelsen av at den første klemmen var litt ubehagelig og risikovurderingen av mulige konsekvenser var til stede. Av de tre informantene som fortalte at de hadde vært i begravelse i løpet av koronaperioden, hadde alle tre klemt. Ingen av dem hadde opprinnelig planer om det, men alle fortalte om en opplevelse av at det var «helt feil» å ikke klemme. Det kommer frem at de ikke ønsket å fremstå som «kald» og at de ønsket å vise omsorg for de andre som var lei seg i begravelsen. Begravelse har et sterkt preg av ritualer over seg, som det ligger mye emosjonell verdi i. Ritualer er ofte symbolske, men man merker hvor viktige de er dersom handlingen uteblir (Barstad, 2010). For unge voksne i dag, kan det synes at klemmen er et svært viktig ritual i begravelse. I motsetning til de andre situasjonene hvor det hadde blitt klemt, og gjerne angret på i ettertid, ble klemming i begravelser fullstendig rettfærdiggjort. Det var et bevisst valg de gjorde, og klemmen var for dem på det tidspunktet viktigere enn restriksjonene på fysisk nærhet, og det opplevdes ikke som verdt det å la være å klemme. En klem kan uttrykke omsorg og kjærlighet når man ikke føler at ord er nok. Å gi noen en lang klem vil i tillegg gi en fysisk reaksjon, da det i huden vår er sensorreseptorer som aktiveres av trykk og berøring. Dette vil gi økt nivå av oksytocin som er med på å redusere blant annet stressfølelse, samtidig som det øker evnen til å tolke nyanser eller emosjonelle signal fra den andre personen (Moberg, 2013, s. 36-43, 92-101). Så både ritualpreget over begravelser, emosjonell verdi og fysiske reaksjoner kan være med på å

forklare hvorfor klemmen ble oppfattet som viktigere i begravelse enn restriksjonene på fysisk nærhet for de unge voksne vennegruppene.

Tillit

At fysisk nærhet kan være et uttrykk for intimitet og at man er trygge på hverandre (Hayduk, 1983 i Birkelund et al., 2015, s. 36-37), kan være med på å forklare hvorfor det er viktig for vennegruppene å uttrykke denne tilliten ved å være fysisk nærme, da det motsatte kan signalisere mistillit og sette vennskapene i fare. At de unge voksne vennegruppene stoler på og har tillit til hverandre, ble nevnt som en grunn til hvorfor

Analysen viser at de unge voksne vennegruppene har stor tillit til hverandre innad i gruppene. De stoler på at vennene i vennegruppen oppfører seg i tråd med slik de selv forholder seg til restriksjonene, og for vennegruppene i min studie, i tråd med de gjeldene normene for oppførsel i pandemien. Dette bruker de også som grunn til hvorfor de ikke alltid opprettholder 1 meters avstand til hverandre og nær familie. Grimen (2009, s. 122-123) skriver om sårbarhet og usikkerhet som to momenter i tillitsgivning. Reduseres størrelsen på tapet og kunnskap om tillitsmottakeren økes, legges det til rette for tillit. De fleste gruppene forteller at de holder god avstand til, og ikke klemmer, besteforeldre. Dette er mennesker som de uttrykker ønske om å beskytte. Ved å la være å klemme besteforeldre, minsker de også størrelsen på tapet, dersom tilliten til vennene viser seg å være feilplassert. Flere grupper forteller at de stoler på de nære vennene sine fordi «de vet hvor de har vært», som gjør at de kjenner godt til hverandres pålitelighet, og dermed reduseres usikkerheten i tillitsgivingen (Grimen, 2009, s. 122-123).

Tilliten til vennene er likevel ikke helt ubetinget, og utfordres når venner gjør noe man selv ikke er enig i. I større grad enn ellers, vil venners valg påvirke en selv, da det potensielt vil kunne øke risiko for smitte av Covid-19. Flere av informantene forteller at de bevisst har holdt seg unna venner, i kortere eller lengre perioder, som en reaksjon på oppførsel de selv mener ikke er akseptabel. Når Anniken forteller om venninnen som hun mente hadde vært uansvarlig, og lot være å treffe denne venninnen i minst en uke etter hytteturen. Så til tross for tydelig uttalt tillit innad i vennegruppen, synes det å være en skjør tillit, som vil kunne få konsekvenser i form av utestengelse om tilliten brytes. Det at de vet hvor vennene har vært og hva de gjør på, reduserer dermed kun usikkerheten i forbindelse med tillit dersom de er

enige i at det den andre personen gjør er innenfor akseptabel atferd. Det er den samme informasjonen som også avgjør om de holder seg unna denne personen, og tilliten dem imellom synes derfor å være betinget og ikke ubegrenset.

Ser man på prosessene Gausdal (2012) presenterer som viktige for utvikling av tillit, er studenter normalt sett i en ypperlig posisjon for utvikling av tillit i nettverk. Ved å delta i sosiale sammenkomster, møtes ansikt til ansikt, studere samme fag hvor det utvikles et felles språk, samarbeide om fagkrav og dele av sin kunnskap med studievenner, er det gode premisser for tillitsutvikling studenter imellom. Restriksjonene på fysisk nærhet, kansellerte forelesninger og å måtte begrense hva man deltar på, har på mange måter hindret disse prosessene. Når Anne forteller at utviklingen av vennskap har gått saktere, kan dette bunne i tillitsprosesser som ikke har kommet i gang eller vært opprettholdt over nok tid til at tillit har kunne utvikles.

Svekkede relasjoner

Relasjoner mellom venner og til andre mennesker har endret seg i perioden med restriksjoner på fysisk nærhet. Analysen viser at det oppleves som at vennskap som var under utvikling da koronapandemien inntraff, stoppet opp. Informantene uttrykker at det var vanskelig å komme videre i utviklingen av vennskap, da de ikke kunne treffes fysisk. Dette resonnerer med det en forteller om «en dimensjon i vennskapet som forsvant», da de kun kunne møtes digitalt. Når unge voksne aktivt utvikler sosiale nettverk som ikke er bundet av familiebånd, legges det stor vekt på intimitet, nærhet og aktiv opprettholdelse av de tette vennskapsbåndene (Frønes & Brusdal, 2000, s 150-151). Ettersom det fysiske nærværet og aktiv opprettholdelse er viktig, kan det forklare hvorfor mange på den ene siden opplevde at vennskapet seg imellom i vennegruppen ble sterkere, mens det på den andre siden synes å være svekkede relasjoner til dem de ikke treffer like ofte som før. Fester er for mange studenter en arena å bli bedre kjent med medstudenter på, hvor det ikke synes å ha vært noen tilfredsstillende alternative arenaer for de unge voksne vennegruppene å bli kjent med andre studenter på.

Flere av gruppene forteller om venner de ikke har sett på lenge, da en del vennskap synes å være situasjonsbetinget. Én informant synes det var en fin unnskyldning til å ebbe ut et

vennskap hun ikke lenger ønsket å ha, mens andre uttrykte savn etter å treffe andre venner de ikke hadde sett på lang tid. Beate og Dina forteller at de ikke har sett vennen Tor siden mars 2020, fordi de mener det er unaturlig å for eksempel skulle be ham om å gå en tur i lag, når de normalt sett tidligere traff Tor for å drikke øl. I følge Goffman (1959/1992) spiller man roller i alle sosiale situasjoner, hvor man da kan se på Beate og Dinas motverge mot å treffe Tor for å gå tur, som et brudd med rollene de har i forhold til hverandre.

De fleste vennegruppene i studien, forteller at de savner å være sosiale med venner og å delta på fysiske sammenkomster. Pandemien har gjort at deres sosiale gruppe har blitt mindre, hvor man ble tvunget til å velge sine få nærmeste venner, og helst holde avstand til alle andre. De gir uttrykk for at de savner personer som var en del av den større gruppen deres, som en gruppe sa «hver person bringer jo med seg noe inn i gruppen», og at det da var noe som manglet når ikke alle kunne delta på grunn av antallsbegrensninger. Det er en dimensjon man mister når man ikke kan treffes og sosialisere fysisk. Ved å samles til et sosialt vennelag, vil man få tilgang på den kollektive entusiasmen en slik samhandling kan produsere. Den emosjonelle energien som produseres ved et vellykket samhandlingsritual, vil gi følelse av styrke, entusiasme og handlekraft (Barstad, 2010). Når man ikke lenger kan møtes og samhandle på den måten man er vant til, vil det kunne skape uklare situasjoner og forstyrre rytmen i samhandlingsritualet. Og man får da ikke tilgang på den positive emosjonelle energien som sammenkomsten kunne ha ført til.

Selv om man i vår tid har tilgang på teknologi som gjør at man både kan høre og se hverandre selv om man er fysisk langt unna, har ikke dette endret måten vi sosialiserer på, før vi ble tvunget av det gjennom restriksjonene på fysisk nærhet. Collins (2004, s. 62) skriver at det virker utenkelig og en skam på «drikkeritualet» å skulle samtale om hva man drikker og skåle over langdistansesamkommunikasjon. Lite visste man i 2004 at det var akkurat det mange kom til å gjøre i 2020-2021. Samtidig uttrykker de aller fleste informantene at de gleder seg til fester og konserter når koronapandemien er over, så det er lite som tyder på at det er et akseptabelt substitutt for fysiske sammenkomster, når reglene ikke lenger forhindrer dette.

Ved at man ikke kan delta på større sammenkomster, skapes det mindre emosjonell energi (Collins, 2004), som vil påvirke både enkeltmennesket og vennegruppene. Lavere emosjonell energi kan føre til mindre handlekraft og entusiasme, som kan være med å forklare hvorfor noen av vennegruppene velger å ikke ta initiativ til sammenkomster, selv om de kunne samles et visst antall mennesker. Emosjonell energi kan være med på å forklare behovet unge voksne har for å samles fysisk, og hvorfor flere av informantene forteller om fester med maks antall personer, til tross for anbefalingene om å sosialisere så lite som mulig. Festene, som nok kan ses på av mange som unødvendige samlinger, vil for de unge voksne vennegruppene være en potensiell kilde til produksjon og forsterking av emosjonell energi, som igjen gir positive følelser av entusiasme og handlekraft. Det er ikke nødvendigvis festen i seg selv som er viktig for dem, men energien man ubevisst får tilgang på, gjennom å delta i vellykkede samhandlingsritualer. Positiv emosjonell energi vedvarer også etter situasjonene opphører, og er således ikke bare en god følelse i øyeblikket, men noe som kan gi følelser av styrke og handlekraft etter situasjonene. Collins (2004, s. 53-52) bruker eksempler med store sportsarrangement og konserter, hvor man i dag kan se disse hjemmefra og da ha bedre bilde og lyd enn man ville hatt på et stadium. Men etterspørselen etter billetter til arrangementene har ikke sunket, man ønsker å delta fysisk om man får muligheten. Dette handler om den emosjonelle energien man kan få av å være samlet med mange mennesker som har samme fokus og som man deler opplevelsen med. Man mister den fysiske bevisstheten og entusiasmen når man ikke er til stede fysisk (Collins, 2004, s. 34-36).

Muligheten for den kollektive entusiasmen som gir mennesker livskraft og vitalitet blir frarøvet mennesker under koronapandemien, ved at arrangementer blir avlyst eller nedskalert i stor grad. Konsekvensene av at man må holde avstand til andre mennesker og begrense antall mennesker man treffer, er større enn en periode hvor man kjeder seg og kanskje føler seg ensom. Mangel på emosjonell energi kan føre til mindre handlekraft og pasifisering. Ifølge Collins (2004, s. 64) vil man også føle mindre solidaritet om man ikke deltar i interaksjoner som gir forhøyet emosjonell energi, og sosiale aktiviteter som gjøres via avstandsmedier vil ikke veie opp for det. Emosjonell energi er viktig for sosial endring (Collins, 2004, s. 43-44), og dersom koronapandemien fører til lavere produksjon av emosjonell energi i befolkningen over tid, vil det kunne få store konsekvenser.

Kapittel 6: Hvor går veien videre?

I de forrige kapitlene har resultatene, samt drøfting av disse blitt presentert. Det har kommet frem at de unge voksne vennegruppene har respekt for reglene og restriksjonene på fysisk nærhet, og har i stor grad innrettet livene sine etter dette. Likevel har det hendt at de har vært i situasjoner hvor lojaliteten til restriksjonene har blitt satt på prøve. Hverdagen har blitt endret i stor grad, og den nye hverdagen består av mange valg som må tas, og en opplevelse av risikovurderinger i forhold til fysiske samlinger. Samtidig har de unge voksne vennegruppene vist at de er tilpasningsdyktige, og har nesten vent seg til den nye normaliteten. Dette lover godt for tiden når restriksjonene på fysisk nærhet oppheves, at de da gjerne vil raskt tilpasse seg igjen. Likevel skal man ikke undervurdere de langsiktige konsekvensene av at de unge voksne vennegruppene har tilbrakt formative år med strenge restriksjoner på fysisk nærhet.

De uklare interaksjonssituasjonene, som alle informantene forteller om, kan føre til mindre suksessfulle samhandlingsritualer. Man kan bli misforstått i situasjonen, eller selv misforstå interaksjonspartneren. Vellykkede interaksjonsritualer er en forutsetning for videre bygging av vennskap og sosiale nettverk. Vennskap er en sentral del av ung voksen-kulturen (Frønes & Brusdal, 2000, s 150-151), og studietiden legger normalt sett godt til rette for utvikling av tillit i vennskapene. Ved at utviklingen av vennskap stoppet opp i perioden med restriksjoner på fysisk nærhet, og at de har måtte begrense antall mennesker de treffer, er premissene for tillitsbygging til andre mennesker enn de nære vennene borte. For enkelte har store deler av studietiden vært påvirket av dette, og man kan risikere at de unge voksne har færre sosiale nettverk og gode vennskap, enn de ville hatt dersom studietiden ikke hadde vært preget av restriksjoner på fysisk nærhet.

De unge voksne vennegruppene opplever at deres vennskap har blitt tettere, som nok kan skyldes at de treffes oftere enn før. På samme tid er det da andre venner de ikke treffer like ofte som før. De viser stor tillit til hverandre, men også stor skepsis til fremmede, venner og bekjente som de mener ikke følger restriksjonene på fysisk nærhet nøyaktig nok. Dette kan være med på å skape en større relasjonell distanse til mennesker utenfor gruppen, også senere. Jo mer sosiale aktiviteter som utføres via avstandsmedier, som er lavintensitets

interaksjoner, jo mindre solidaritet vil mennesker føle (Collins, 2004, s. 64), som igjen da kan påvirke den relasjonelle avstanden man føler til andre mennesker.

Jeg har vist betydningen av klemmer for unge voksne vennegrupper, og hvor mye omsorg og kjærlighet som kan bli uttrykt med klemmer. I tillegg er oksytocin som utskilles ved klemmer relatert til tilknytning. Når dette hormonet utskilles, vil man føle seg mer tilknyttet mennesket man klemmer, og økt evne til å tolke nyanser eller emosjonelle signal fra den andre personen (Moberg, 2013, s. 92-101). Mangel på dette kan da også bidra til en relasjonell avstand til andre mennesker. Dette vil potensielt ikke være en langsiktig konsekvens av koronarestriksjonene, men det vil avhenge av hvor raskt klemmer blir normalisert igjen. For dem som liker å klemme, vil det nok gå raskt. Men samtidig vil uklare interaksjonssituasjoner kanskje stoppe noen fra å initiere en klem, selv etter at restriksjonene på fysisk nærhet er over.

De endrede interaksjonsmønstrene og mangel på sosiale sammenkomster i perioden med restriksjoner på fysisk nærhet vil for mange føre til mindre produksjon av emosjonell energi. Mangel på, eller lav produksjon av emosjonell energi vil kunne føre til mindre handlekraft. Emosjonell energi og handlekraft er viktige for sosial endring (Collins, 2004, s. 43-44), og dersom koronapandemien fører til lavere produksjon av emosjonell energi i befolkningen over tid, vil det kunne få store konsekvenser. For den enkelte vil det kunne føre til lavere mestringsfølelse og ensomhet. På gruppenivå vil det kunne føre til lavere sosial deltakelse og mindre handlingskraft i befolkningen. Dette er folkehelseutfordringer som allerede før pandemien var fokusområder (Meld. St. 19 (2018-2019), s. 41-43), som potensielt vil øke i tiden som kommer etter koronapandemien.

Videre forskning på hvordan restriksjonene på fysisk nærhet påvirker både individ og sosiale nettverk synes å være nødvendig. Per juni 2021 er restriksjonene fortsatt gjeldene, og man vet ikke hvor lenge de vil vedvare. Konsekvensene kan tenkes å være større, jo lenger man lever med slike sterke restriksjoner som påvirker våre sosiale liv. Det vil også være interessant med studier som ser på hvordan hverdagsliv leves når pandemien og restriksjonene på fysisk nærhet en dag er over, om pandemien har endret interaksjoner og relasjoner permanent, eller om dette raskt vil tilbakestilles til det som var normalt før

pandemien. Deltakelse fra lokale fellesskap er essensielt i den kollektive responsen på Covid-19 pandemien, da det er de lokale fellesskapene som kjenner og har innsikt i lokalmiljøene (Marston et al., 2020). Det ville vært verdifullt med studier som ser på i hvor stor grad, om noen, samfunnsarbeid og samfunnsinvolvering var en del av regjeringens håndtering av Covid-19 pandemien. Og i forlengelse av det, hva man eventuelt kan lære og forbedre, for å kunne involvere samfunnsarbeid og bidra til samfunnsengasjement på en bedre måte ved neste pandemi.

Samfunnsarbeid handler om sosial deltakelse, mobilisering av gruppers handlekraft, mestringsfølelse og opplevelse av handlingsrom (Hutchinson, 2010, s. 13-23), og vil således spille en stor rolle i tiden etter restriksjoner på fysisk nærhet. Breivik og Sudmann (2015) legger frem tre argumenter for å ta samfunnsarbeid mer systematisk i bruk for å løse velferdspolitiske utfordringer, som synes å være relevant også for tiden etter Covid-19 pandemien. For det første påpeker de at det historiske grunnlaget for dagens velferdsordninger og rettigheter, i stor grad ble kjempet frem gjennom grasrotmobilisering og fellesskapsdannelser. Det andre argumentet de trekker frem, er at for å forstå større sosialpolitiske utfordringer må man se på det i et hverdagsperspektiv og anerkjenne mennesker som kreative aktører i egne liv. Til slutt argumenteres det for at det trengs motstandsdyktige fellesskap der folk er, i lokalsamfunnene (Breivik & Sudmann, 2015).

Motivasjon for grasrotmobilisering og fellesskap kan være svekket når pandemien en dag er over og det vil potensielt være stort behov for arenaer for sosialisering og reaktivering av de uformelle nettverkene, som igjen kan være katalysatorer for sosial endring. Det bør legges til rette for at de unge voksne vennegruppene kan knytte nye og tettere relasjoner til jevnaldrende, og støttes oppunder prosesser for å styrke de større uformelle nettverkene. Samtidig bør det legges til rette for rom og arenaer for nettverksbygging og aktivisme på de unge vennegruppenes egne premisser. På den måten kan man bidra til at de unge voksne vennegruppene får en opplevelse av egen handlekraft og medbestemmelse, som potensielt oppleves som svekket etter pandemien og restriksjoner på fysisk nærhet. Samfunnsarbeid vil være svært viktig i tiden som kommer, for å sørge for at de unge voksne vennegruppene som har hatt formative år med restriksjoner på fysisk nærhet blir deltakende, aktive samfunnsborgere.

Litteraturliste

Aakvaag, G. C. (2008). *Moderne sosiologisk teori*. Abstrakt forlag.

Andersen, A. J. (2011). Fra heteroromantikk til mangfoldige lystfellesskap - Intimitetens endrede organisering. *Tidsskrift for kjønnsforskning*, 35(1), 3-17.

<https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1781-2011-01-02>

Andreassen, K. E. (2021, 19. januar). *Spanskesyken er årsaken til koronafrykt*.

<https://www.uib.no/med/134361/%E2%80%93-spanskesyken-er-%C3%A5rsaken-til-korona-frykt>

Askheim, O. P. (2012). *Empowerment i helse- og sosialfag: floskel, styringsverktøy eller frigjøringsstrategi?*. Gyldendal.

Barstad, A. (2004). Få isolerte, men mange er plaget av ensomhet. *Samfunnsspeilet*, 2004/5.

<https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/faa-isolerte-men-mange-er-plaget-av-ensomhet>

Barstad, A. (2009). Gode venner – sjeldne fugler? *Samfunnsspeilet*, 2009/1.

<https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/gode-venner-sjeldne-fugler>

Barstad, A. (2010). Ritualer og energi. *Samfunnsspeilet*. 2010/1. <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/ritualer-og-energi>

Bauman, Z. & May, T. (2004). *Å tenke sosiologisk* (L. H. Hansen, Overs.). Abstrakt forlag.

Bierud, E., Eigeland, K. K., Stokkeland, K. & Vårøy, I. W. (2021. 30. mai). Flere positive til munnbind: -Greit å være en del av «gjengen». *Bergens Tidende*.

<https://www.nrk.no/sorlandet/undersokelse-viser-at-flere-nordmenn-er-positive-til-munnbind-1.15509700>

Birkelund, J. F., Bornakke, T. & Glavind, K. P. (2015). Store Data og Intime Detaljer. Nye digitale metoder til observation af fysisk nærhed. *Sosiologi i dag*. 45(2), 33-59.

<http://ojs.novus.no/index.php/SID/article/view/1129>

Black, L. (2015). Why Everyday Life Matters: Class, Community and Making Life Livable. *Sociology*. 49(5), 820-826. <https://doi.org/10.1177/0038038515589292>

- Blom, H. P. (2020, 3. mai). Klem, glem meg ei. *NRK*. <https://www.nrk.no/kultur/xl/klem - glem-meg-ei-1.14999444>
- Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Breivik, J. K & Sudmann, T.T. (2015). Samfunnsarbeid som svar på velferdspolitiske utfordringer?, *Tidsskrift for velferdsforskning*, (18)1, 2-6. https://www.researchgate.net/publication/280087291_Samfunnsarbeid_som_svar_pa_velferdspolitiske_utfordringer
- Coleman, J., S. (1988). Social Capital in the Creation of Human Capital. *American Journal of Sociology*, (94), 95-120. www.jstor.org/stable/2780243
- Collins, R. (2004). *Interaction Ritual Chains*. Princeton University Press.
- Creswell, J. W. & Poth, C. N. (2018). *Qualitative inquiry & research design: choosing among five approaches* (4 utg.). SAGE.
- Farestveit, E., Hafsaas, S. L. & Sommerfeldt, P. A. (2020, 16. september). UiB-professorer med krass kritikk etter smitteutbruddet: – De fraskriver seg ansvaret. *NRK*. <https://www.nrk.no/vestland/ui-professorer-med-krass-kritikk-etter-smitteutbruddet - -de-fraskriver-seg-ansvaret-1.15163344>
- FHI. (2014). *Fakta om sosial støtte og ensomhet*. <https://www.fhi.no/fp/psykiskhelse/psykiskelidelser/sosial-stotte-og-ensomhet---faktaar/>
- FHI. (2020a). *Fakta om koronaviruset SARS-CoV-2 og sykdommen Covid-19*. <https://www.fhi.no/nettpub/coronavirus/fakta-og-kunnskap-om-covid-19/fakta-om-koronavirus-coronavirus-2019-ncov/>
- FHI. (2020b). *Statistikk om koronavirus og covid-19*. <https://www.fhi.no/sv/smittsomme-sykdommer/corona/dags--og-ukerapporter/dags--og-ukerapporter-om-koronavirus/>
- FHI. (2021). *Befolkningens vurdering av hvor viktige ulike smitteverntiltak er – en undersøkelse i to fylker*. <https://www.fhi.no/div/helseundersokelser/fylkeshelseundersokelser/befolkningens-vurdering-av-hvor-viktige-ulike-smitteverntiltak-er--en-under/>
- Firth, R. (1972). Verbal and bodily rituals of greeting and parting. I J. S. La Fontaine (Red.), *The Interpretation of Ritual* (s. 1-38). Routledge.

- Freire, P. (1999). *De undertryktes pedagogikk* (S. Lie, Overs.). Ad Notam Gyldendal. (Opprinnelig utgitt 1970).
- Frønes, I. & Brusdal, R. (2000). *På sporet av den nye tid. Kulturelle varsler for en nær fremtid*. Fagbokforlaget.
- Garfinkel, H. (1984). *Studies in Ethnomethodology*. Polity Press. (Opprinnelig utgitt 1967).
- Gausdal, A. H. (2012). Trust-building processes in the context of networks. *Journal of Trust Research*, 2(1), 7-30. <https://doi.org/10.1080/21515581.2012.662449>
- Goffman, E. (1963). *Behavior in public places. Notes on the social organization of gatherings*. The Free Press.
- Goffman, E. (1992). *Vårt rollespill til daglig: en studie i hverdagslivets dramatikk* (Kari Risvik & Kjell Risvik, Overs.). Pax. (Opprinnelig utgitt 1967).
- Grewen, K. M., Girdler, S. S., Amico, J. & Light, K. C. (2005). *Effects of Partner Support on Resting Oxytocin, Cortisol, Norepinephrine, and Blood Pressure Before and After Warm Partner Contact*. *Psychosomatic medicine*. 67(4), 531-538. <https://browzine.com/libraries/1463/journals/30007/issues/5810101?showArticleInContext=doi%3A10.1097%2F01.psy.0000170341.88395.47>
- Grimen, H. (2009). *Hva er tillit*. Universitetsforlaget.
- Gulbrandsen, T. (2019). *Hva er tillit?*. <https://sosiologen.no/essay/essay/hva-er-tillit/>
- Halkier, B. (2010). *Fokusgrupper*. Gyldendal Norsk Forlag.
- Helsedirektoratet. (2014). *Samfunnsutvikling for god folkehelse. Rapport om status og råd for videreutvikling av folkehelsearbeidet i Norge* (Rapport IS-2203). https://www.helsedirektoratet.no/rapporter/samfunnsutvikling-for-god-folkehelse/Samfunnsutvikling%20for%20god%20folkehelse.pdf/_attachment/inline/7bfe0795-9370-4fbf-af77-8be0e9b9d62f:79fbdd582d69872f95ecad2fetc3159c6dfed46a/Samfunnsutvikling%20for%20god%20folkehelse.pdf
- Helsedirektoratet. (2020, 12. mars). *Helsedirektoratet har vedtatt omfattende tiltak for å hindre spredning av Covid-19*. <https://www.helsedirektoratet.no/nyheter/helsedirektoratet-har-vedtatt-omfattende-tiltak-for-a-hindre-spredning-av-covid-19>

- Henriksbø, K. & Sudmann, T. T. (2011). Kollektiv handling skaper endring. *Fontene* 12/11. https://fontene.no/mapper/Fontene-2011-11_side50-56.pdf
- Hutchinson, G. S. (2010). *Samfunnsarbeid: mobilisering og deltakelse i sosialfaglig arbeid* (3. utg.). Gyldendal.
- Imber-Black, E. (2020). Rituals in the time of COVID-19: Imagination, Responsiveness, and the Human Spirit. *Family Process*, 59(3), 912-921. <https://doi.org/10.1111/famp.12581>
- Jacobsen, D. I. (2005) *Hvordan gjennomføre undersøkelser? Innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. Cappelen Damm.
- Katila, J., Gan, Y. & Goodwin, M. H. (2020). Interaction rituals and 'social distancing': New haptic trajectories and touching from a distance in the time of COVID-19. *Discourse studies*, 22(4), 418-440. <https://doi.org/10.1177/1461445620928213>
- Malterud, K. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder for medisin og helsefag* (4. utg.). Universitetsforlaget.
- Marston, C., Miles, S. & Renedo, A. (2020). Community participation is crucial in a pandemic. *The Lancet*, 295(10238), 1676-1878. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(20\)31054-0](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(20)31054-0)
- Meld. St. 19 (2018-2019). Folkehelsemeldinga. *Gode liv i eit trygt samfunn*. Helse- og omsorgsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-19-20182019/id2639770/>
- Mik-Meyer, N. & Villadsen, K. (2007). *Magtens former: Sociologiske perspektiver på statens møde med borgeren*. Hans Reitzels forlag.
- Moberg, K. U. (2013). *The Hormone of Closeness: the role of oxytocin in relationships*. Pinter & Martin Ltd.
- Polit, D. F. & Beck, C. T. (2017). *Nursing Research: generating and assessing evidence for nursing practice* (10 utg.). Wolters Kluwer.
- Repstad, P. (2007). *Hva er sosiologi*. Universitetsforlaget.
- Skjælaaen, Ø. R. (2017). Alene, sammen. Om former for fellesskap rundt morgenpilsen. *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 58(4), 409-425. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-291X-2017-04-03>

Skålid, J. O. (2012). *Nettverk avhengig av tillit*. <https://forskning.no/partner-innovasjon-kommunikasjon/nettverk-avhengig-av-tillit/687718>

Solvang, P. (2002). *Annerledes. Uten variasjon, ingen sivilisasjon*. Aschehoug.

Thornquist, E. (2018). *Vitenskapsfilosofi og vitenskapsteori for helsefag* (2 utg.). Fagbokforlaget.

Tjora, A. (2018). *Hva er fellesskap*. Universitetsforlaget.

Vedlegg

Vedlegg 1: NSD vurdering

Meldeskjema for behandling av personopplysninger

about:blank

NSD NORSK SENTER FOR FORSKNINGSDATA

NSD sin vurdering

Prosjektittel

Fysisk nærhet – en kvalitativ studie av vennegruppers erfaringer og opplevelser med restriksjonene på fysisk nærhet som følge av COVID-19

Referansenummer

174894

Registrert

18.11.2020 av Tonje Nesslin - 130716@stud.hvl.no

Behandlingsansvarlig institusjon

Høgskulen på Vestlandet / Fakultet for helse- og sosialvitenskap / Institutt for velferd og deltaking

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Kjetil Grimastad Lundberg, kjetil.grimastad.lundberg@hvl.no, tlf: 55587045

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

Tonje Nesslin, 130716@stud.hvl.no, tlf: 95751786

Prosjektperiode

01.12.2020 - 31.12.2022

Status

25.11.2020 - Vurdert

Vurdering (1)

25.11.2020 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet 25.11.2020 med vedlegg, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde: https://nsd.no/personvernombud/meld_prosjekt/meld_endringer.html
Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle særlige kategorier av personopplysninger om helseforhold og alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 31.12.2022.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 nr. 11 og art. 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse, som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake.

Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes uttrykkelige samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a, jf. art. 9 nr. 2 bokstav a, jf. personopplysningsloven § 10, jf. § 9 (2).

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke viderebehandles til nye uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), dataportabilitet (art. 20).

NSD vurderer at informasjonen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og eventuelt rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)

Vil du delta i forskningsprosjektet

” Fysisk nærhet – en kvalitativ studie av vennegruppers erfaringer og opplevelser med restriksjonene på fysisk nærhet som følge av COVID-19”?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke hvordan unge vennegrupper har opplevd COVID-19 restriksjonene på nærhet. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelsen vil innebære for deg.

Formål

Da COVID-19 ble erklært som en pandemi, ble det i mars 2020 innført inngripende tiltak og restriksjoner for å begrense smittespredningen av viruset. Skoler, barnehager, utesteder og treningssentre ble midlertidig stengt, og man ble sterkt oppfordret til å unngå fysisk nærhet ved å holde minst 1 meters avstand til hverandre, og ikke håndhilse eller klemme hverandre. Denne studien er en masteroppgave i Samfunnsarbeid ved Høgskulen på Vestlandet. Formålet med studien er å undersøke hvordan vennegrupper av unge voksne i Bergen har opplevd restriksjonene på fysisk nærhet som følge av COVID-19, hvordan det har påvirket dem, deres vennskap og opplevelse av fellesskap og hvordan de har forholdt seg til restriksjonene.

Forskningsspørsmål er som følger:

Hvordan oppleves restriksjonene på fysisk nærhet (som følge av Covid-19) i vennegrupper av unge voksne?

Hvordan har restriksjonene på fysisk nærhet påvirket deres opplevelse av vennskap og fellesskap?

Hvilke praksiser og strategier har de anvendt for å håndtere en hverdag med restriksjoner på fysisk nærhet?

Hvor viktig har de opplevd at det er å overholde restriksjonene innad i vennegruppen?

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Høgskulen på Vestlandet er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du blir spurt om å være med fordi du er en del av en vennegjeng, og er i alderen 18-26 år.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det å delta på et gruppeintervju. Gruppen vil bestå av venner som kjenner hverandre fra før. Gruppeintervjuene vil ta 1-1,5 time, og dere vil få spørsmål om hvordan dere har opplevd restriksjonene på fysisk nærhet, hvordan dere som gruppe og individ har håndtert dette. Det innebærer også et kort spørreskjema, som inneholder spørsmål om alder, yrke, sivilstatus. Det vil bli tatt lydopptak av intervjuene.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Ved Høgskulen på Vestlandet er det student og veileder som vil ha tilgang til data som samles inn
- Navn og kontaktopplysningene dine vil jeg erstatte med en kode som lagres på en egen navneliste adskilt fra øvrige data.
- Datamateriale vil kun lagres på HVL sin forskningsserver.
- Deltakerne vil bli anonymisert i masteroppgaven, og vil ikke kunne gjenkjennes.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres når prosjektet avsluttes/oppgaven er godkjent, noe som etter planen er senest desember 2022. Ved prosjektslutt vil alle personopplysninger og opptak slettes.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- å få slettet personopplysninger om deg, og
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Høgskulen på Vestlandet har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Høgskulen på Vestlandet ved Tonje Nesslin (student), 130716@std.hvl.no eller Kjetil Grimastad Lundberg (veileder), kjetil.grimastad.lundberg@hvl.no

- Vårt personvernombud: Trine Anikken Larsen, trine.anikken.larsen@hvl.no

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Kjetil Grimastad Lundberg
(Veileder)

Tonje Nesslin

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *Fysisk nærhet – en kvalitativ studie av vennegruppers erfaringer og opplevelser med restriksjonene på fysisk nærhet som følge av COVID-19*, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i gruppeintervju
- å delta i spørreskjema

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Innledende informasjon

- Hvem jeg er
- Bakgrunn for prosjektet
- Gjensidig taushetsplikt
- Hvordan data skal brukes – vil anonymiseres
- Samtykkeskjema – informer muntlig at samtykke kan trekkes tilbake når som helst
- Viktige punkter i fokusgruppeintervju
 - Ønsker diskusjoner dere imellom
 - Utdyp gjerne hverandres synsvinkler underveis
 - Kom gjerne med konkrete eksempler
 - Det er ikke noen rette eller gale svar

Deres vennskap og betydningen av vennskap (10 min)

- Hvordan vil dere beskrive deres vennskap? (treffes dere ofte/hvordan er dere med fysisk nærhet pre-korona)
- Hva er viktig for dere i «et godt vennskap»?
- Hvor viktig er klemming og fysisk nærhet for dere som gruppe?

Tanker og refleksjoner rundt restriksjonene (20 min)

- (Si noe her om restriksjonene på fysisk nærhet, ikke klemme/få nærkontakter, 1m avstand)
- Hva tenker dere om restriksjonene på fysisk nærhet som har vært de siste 10 månedene? (gir reglene mening for dere / er de vanskelig å forstå)
 - Hvordan kommet frem til hvordan dere som gruppe forholder dere til restriksjonene?
Har dere snakket sammen som gruppe om hvordan dere vil forholde dere til det?
 - har det vært uenigheter innad i gruppen? Hvordan løste dere det?
 - har det vært ulike praksiser? Hva har det ført til? (splittelse i gruppen/noen man treffer sjeldnere enn andre?)

Første bølge (mars-mai) – sommer – andre bølge (september-november)

- Restriksjonene på nærhet har vært dere hele tiden → har de føltes like viktige hele tiden?
- har dere endret oppførsel mtp restriksjonene i de ulike periodene? Hvordan?

- Hvordan reagerer dere på andre som forholder seg annerledes til restriksjonene enn dere? (er strengere / tar lettere på f.eks klemming eller har/er på hjemmefester)
- Har dere vært i situasjoner hvor en venn/bekjent (men ikke nærkontakt) prøver å gi en klem? Hvordan reagerte dere? Tanker omkring det?

Offentlighet vs private settinger (20 min)

(Dere har jo sagt litt nå om hvordan dere forholder dere til restriksjonene)

→ hvor nøye har dere vært på å følge dette, med tanke på fysisk nærhet?

→ har dere eksempler på situasjoner hvor dere ikke har fulgt restriksjonene på fysisk nærhet? (eksempel flere nærkontakter enn anbefalt / vært på fest / steder med flere mennesker enn anbefalt/tillatt) eller hvor dere havnet i settinger hvor reglene ikke overholdes?

Hvilke tanker har dere omkring de situasjonene? Hvorfor har dere valgt akkurat slik?

→ Har dere følt på skam eller skyldfølelse ifm situasjoner som ikke var «helt etter reglene»?

→ Har dere oppført dere annerledes dere imellom i offentlige settinger (eks parker, buss, pub) enn i private settinger (eks besøk hjemme, fester)?

Hvilke tanker har dere omkring de situasjonene? Hvorfor har dere valgt akkurat slik?

Har mer fysisk avstand påvirket vennskapet? (10 min)

→ Har dere følt at restriksjonene på fysisk nærhet har påvirket vennskapet deres?

På hvilken måte? Hvordan?

→ holder dere mer fysisk avstand til hverandre? Eventuelt til andre venner?

Hvis ja; hvordan føles/oppleves det?

→ Har restriksjonene på fysisk nærhet påvirket vennskapet med andre venner?

→ opplever dere at dere savner fysisk nærhet/klemmer? Eller får dere behovet dekket (av hverandre)?

Singelliv og restriksjoner på fysisk nærhet (10 min)

→ for de av dere som ikke er i forhold; hvordan har det opplevdes å være singel i perioden med restriksjoner på fysisk nærhet?

→ Har dere datet? Hvordan har dere løst det mtp restriksjoner på fysisk nærhet?

→ har dere vært mer aktive på online dating? Hvordan har det opplevdes i forhold til vanlig dating pre-corona?

Vedlegg 4: Spørreskjema

Spørreskjema til deltakere i gruppeintervju

Dato:

Gruppe:

Kjønn:

Alder:

Yrke:

Dersom student; studieretning:

Sivilstatus:

Boform (alene/kollektiv/med familie):

Vedlegg 5: «Takk for deltakelse» skriv til deltakerne

Tusen takk for din deltakelse i forskningsprosjektet
” Fysisk nærhet – en kvalitativ studie av vennegruppers erfaringer og
opplevelser med restriksjonene på fysisk nærhet som følge av COVID-19”?

Jeg setter stor pris på at du har gitt av din tid og delt dine opplevelser og erfaringer omkring tema.

Som takk for deltakelse ligger det ved et gavekort på 50,- til «Det Lille Kaffekompaniet» som ligger like ved Fløybanen.

Har du noen spørsmål i etterkant eller ønsker å trekke tilbake samtykket, kan du kontakte meg på mail 130716@stud.hvl.no eller telefonnummer 95751786.

Ønsker du å lese masteroppgaven når den er ferdig, er det også bare å sende meg en mail, så vil du få den tilsendt etter innlevering.

Om det har kommet opp vanskelige ting under intervjuet, og du ønsker å snakke med noen kan du kontakte en av disse:

Mental Helses hjelpetelefon: 116 123

Hjelpetelefonen er et døgnåpent telefontilbud. Hjelpetelefonen har også skrive-tjenesten sidetmedord.no og chat som er åpen fra kl. 08.00 - 23.00.

www.hjelpetelefonen.no

sidetmedord.no

Hjelpetelefonen psykisk helse, Bergen Kommune: 55 00 55 10

Hjelpetelefonen er en telefontjeneste for personer som har det vanskelig. Linjen er bemannet fra klokken 08.00-20.00 hverdager og kl. 12.30 til 20 på lør. og søn. og høytidsdager.

Januar-februar 2020

30 januar - WHO erklærer at utbruddet er en global folkehelsekrise.

Koronaviruset blir meldepliktig sykdom og defineres som en allmennfarlig smittsom sykdom.

26 februar – koronaviruset blir påvist i Norge for første gang

Mars 2020

Innreisebestemmelser til ulike land begynner å endres.

De fleste smittetilfeller i Norge stammer fra ferie i Østerrike og Nord-Italia

10 mars - Første smittetilfellet som ikke stammer fra utlandet

12 mars - første korona dødsfall i Norge

Omfattende tiltak for å bekjempe koronaviruset innføres

- Holde 2 meters avstand til andre mennesker
- Stenging av barnehager, skoler og utdanningsinstitusjoner
- Stenging og forbud av ulike arrangementer og tilbud
 - o Kultur- og idrettsarrangement, treningssentre, svømmehaller, frisører, massasje og kroppspleie, tatoveringsstudioer, barer og puber som ikke serverer mat.
- Forbud mot utenlandsreiser for helsepersonell
- Karantene ved innreise til Norge
- Adgangskontroll i helseinstitusjoner

14 mars – Utenriksdepartementet fraråder reiser som ikke er strengt nødvendig til alle land

Innfører strengere grensekontroll

19 mars – forbud mot å dra på hytte som ligger utenfor bostedskommune

Karanteneplikt etter nærkontakt med smittet person (mindre enn 2 meters avstand i mer enn 15 minutter).

Hjemmekontor for dem som kan

24 mars – Må holde to meters avstand til andre mennesker innendørs og være maks 5 personer sammen utendørs.

April 2020

Norges ambassader og Utenriksdepartementet jobber hardt for å få nordmenn på reise i utlandet hjem til Norge

Reiserådene fra mars opprettholdes

Gradvis åpning av barnehager og skoler fra 20 april

30 april - Anbefalt avstand endres fra 2 meter til 1 meter.

Mai 2020

- Åpnes opp for arrangementer på offentlig sted for inntil 50 personer med ansvarlig arrangør og så lenge 1 meters avstand mellom mennesker opprettholdes
- Idrettshaller og organisert idrettsaktivitet kan åpne. Maks 20 personer + 1 meters avstand

Juni 2020

Serveringssteder som ikke selger mat kan åpne – med bordservering

Fornøyelsesparker kan åpne

Åpnes for arrangementer med inntil 200 personer

Treningssentre kan åpne, forutsatt smittevernstiltak

Badeland og svømmehaller kan åpne, forutsatt smittevernstiltak

Åpner opp for at flere kan gå tilbake til å jobbe fra kontoret (i stedet for hjemmekontor)

Letter på innreiserestriksjoner for familiemedlemmer

Juli 2020

Åpner opp for reiser mellom Norge og Europa

Endringer i reiseråd – Unntak for enkelte land i EØS/Schengen området

August 2020

Barne- og ungdomsidretten åpnes

Lokale smitteutbrudd – inkl Bergen

7 august - Bremser videre gjenåpning og strammer til for å beholde kontroll på smittespredning.

Innfører nasjonal skjenkestopp for alkohol kl 24.00

Reiseråd fra UD hvor reiser som ikke er strengt nødvendig til alle land, forlenges ut september

Innfører krav om bordservering på av alkohol på arrangementer (tilsvarende som krav på barer og puber).

September 2020

Oppfordring om å unngå kollektivtransport hvis mulig.

Maksimalt antall som kan samles på offentlige arrangementer reduseres til 50 personer

Anbefaling om bruk av munnbind i situasjoner der man ikke kan holde avstand, som for eksempel kollektivtrafikk i rushtid.

Gjøre all undervisning på universitetene digital slik at det blir minst mulig fysisk oppmøte

30 september – lettelser i nasjonale smittevernstiltak – kommunene får ansvar for strengere lokale tiltak om smitten er høyere

8 september - Lokale tiltak i Bergen:

- Begrensning på 50 personer ved innendørs arrangement
- Forbudt med private sammenkomster med mer enn 10 personer
- Serveringssteder skal føre oversikt over gjester som har vært tilstede

29 september – forlenger ikke de lokale tiltakene i Bergen – går tilbake til de nasjonale anbefalingene.

Oktober 2020

12 oktober – nasjonal skjenkestopp ved midnatt oppheves

Pålegg om at serveringssteder med skjenkebevilling skal registrere kontaktopplysninger gjestene.

Inntil 600 personer kan være til stede samtidig på utendørsarrangementer, fordelt på grupper på inntil 200 personer.

Regjeringen presiserer også enmeters-regelen for serveringsteder og arrangementer

26 oktober – nasjonale tiltak: bør ikke være mer enn 5 gjester i private hjem. Anbefaler at man begrenser antall personer man møter i sosiale sammenhenger → kortere tid og ikke for mange forskjellige personer i løpet av en uke

30 oktober - midlertidig lov om innreiserestriksjoner for utlendinger forlenges frem til 1 juni 2021

29 oktober – Nye lokale tiltak Bergen:

- Forbud mot sammenkomster på mer enn 10 personer
- Forbud mot mer enn 50 personer på offentlige innendørs arrangement uten fast sitteplass
- Påbud om munnbind på kollektivtransport og innendørs på offentlige steder (butikker, kjøpesentre, restauranter), der man ikke kan opprettholde 1 meters avstand
- Krav om legitimering av gjester og føring av gjestelister på alle serveringssteder
- Utesteder med alkoholservering: innslipp stopp kl 24.00 og forbud mot salg av alkoholholdig drikke i gruppe 3 (brennevin) kl 24.00
- Lydnivå på utesteder og serveringssteder skal ikke overstige et nivå der gjester kan holde en samtale med 1 meters avstand.

November 2020

6 november – nye nasjonale tiltak iverksettes

- Skjenkestopp kl 24.00 / innslippsstopp kl 22.00

7 november – strengere lokale tiltak Bergen:

- Skjenkestopp kl 21.30, stenging kl 22.00
- Forbud mot mer enn 5 personer i private sammenkomster
- Treningssentre, svømmehaller, museer ol stenges
- Forbud mot breddeidrett og andre fritidsaktiviteter for voksne
- Alle som kan ha hjemmekontor, skal ha hjemmekontor
- Påbud om digital undervisning i høyere utdanning
- Butikker, kjøpesentre og lignende må, om nødvendig med vakthold, sørge for at det ikke er flere tilstede enn at det kan holdes to meters avstand
- Forbud mot mer enn 20 deltakere på offentlige og private innendørs arrangement

Desember 2020

Lokale smittevernregler i Bergen oppheves – tilbake til nasjonale regler

- Treningssentre åpnes
- Skjenkestopp ved midnatt

Januar 20201

4 januar – nye, strengere nasjonale regler

- «Sosial pause» i to uker
- Ikke ha besøk hjemme – anbefaling
- Full skjenkestopp i hele landet
- Maks fem deltakere på privat sammenkomst i leid eller lånt lokale

18 januar – strenge tiltak forlenges med noen unntak

- Lettelser for barn og unge
- Nasjonal skjenkestopp opphører, skjenking kun ifb med mat, frem til kl. 22.00

Februar 2021

7 februar – lokale forsterkede smitteverntiltak i Bergen

- Alle arrangement utenfor hjemmet forbys
- Idrett- og fritidsaktiviteter er ikke tillatt å organisere
- Påbud om hjemmekontor for alle som kan
- Butikker og varehus, med unntak av blant annet dagligvare, apotek og vinmonopol skal holde stengt

22 februar – lokale tiltak i Bergen oppheves

23 februar – lettelse i nasjonale tiltak

- Barn og unge under 20 år kan trene og delta på fritidsaktiviteter

Mars 2021

25 mars – Strengere nasjonale tiltak

- Én-meteren blir nå til to-meteren. Hold 2 meter avstand til andre der det er mulig, bortsett fra dem du bor med
- Anbefalt å ha maks to gjester på besøk
- Anbefalt å begrense sosiale kontakter mest mulig.
- Digital undervisning i universiteter, høyskoler og fagskoler fra og med 25. mars.
- Forbud mot skjenking av alkohol over hele landet.
- Svømmehaller, badeland, spaanlegg, hotellbasseng og lignende skal holde stengt
- Fornøyelsesparker, bingohaller og lignende underholdningstilbud blir stengt.
- Anbefalt at alle planlagte arrangementer avlyses

April 2021

16 april – første trinn i gjenåpningsplanen starter

- Reversering av nasjonale tiltak som ble innført 25 mars

20 april – lokale tiltak i Bergen

- Ikke tillatt med mer enn 2 gjester i hjemmet
- Svømmehaller, badeland, hotellbasseng og lignende skal holdes stengt.
- Fornøyelsesparker, spillehaller, Fysak, lekeland, bowlinghaller og tilsvarende steder med aktiviteter rettet mot barn og unge stenges.
- Stans av innendørs idretts- og fritidsaktiviteter for barn og unge under 20 år. Utendørs idretts- og fritidsaktiviteter for barn og unge er tillatt.
- Plikt til å bruke munnbind når det ikke er mulig å holde minst én meters avstand.

Mai 2021

3 mai – noen lettelser i lokale tiltak i Bergen

- Det blir tillatt med organisert innendørs idretts-, kultur- og fritidsaktiviteter for barn og unge under 20 år
- Organisert idrettsaktivitet i svømmehaller kan starte opp igjen
- Fortsatt ikke tillatt med flere enn to på besøk.
- Fornøyelsesparker, bowling, lekeland og tilsvarende steder med aktiviteter for barn og unge må fortsatt holde stengt

13 mai – ytterligere endringer i lokale tiltak i Bergen

- Begrensingen på maksimalt antall gjester i hjemmet endres fra to personer til fem personer utover egen husstand, med et tak på maksimalt 10 personer til stede samtidig innendørs.
- Skjenkesteder, restauranter, kafeer og kantiner må sørge for at gjestene som ikke er fra samme husstand holder 1-meters-regelen gjennom hele besøket.
- Virksomheter som har måttet holde stengt som et tiltak rettet mot barn og unge, kan nå åpne igjen.

27 mai – Trinn to av den nasjonale gjenåpningsplanen iverksettes. Bergen holder strengere tiltak

31 mai – Bergen følger de nasjonale koronareglene

Kilder:

Bergen Kommune. (u.å.). Koronavirus. Siste nytt. Hentet 17. juni fra <https://www.bergen.kommune.no/hvaskjer/tema/koronavirus/siste-nytt>

Regjeringen. (u.å.). Tidslinje: myndighetenes håndtering av koronasituasjonen. Hentet 17. juni fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/Koronasituasjonen/tidslinje-koronaviruset/id2692402/>